

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Νεοελληνική Γλώσσα

Β' Λυκείου

Τίτλος:

«Όταν η ιστορία παραλογίζεται»

Συγγραφή: ΣΕΦΕΡΛΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

Εφαρμογή: ΣΕΦΕΡΛΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας δευτεροβάθμιας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Όταν η ιστορία παραλογίζεται¹ με αφορμή την εορτή της 28ης Οκτωβρίου διερευνούμε το φαινόμενο του ναζισμού στη Γερμανία πριν και κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου

Εφαρμογή σεναρίου

Παναγιώτα Σεφερλή

Δημιουργία σεναρίου

Παναγιώτα Σεφερλή

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη

Β΄ Λυκείου

Σχολική Μονάδα

2^ο Λύκειο Χολαργού

Χρονολογία

Από 05-10-2012 έως 25-10-2012

Διδακτική/θεματική ενότητα

Αφορμή για τη συγκεκριμένη πρόταση αποτελεί η ενότητα 2 με τίτλο *Βιογραφικά Είδη* στο σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Γλώσσας της Β΄ Λυκείου και συγκεκριμένα τα θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση σχετικά με τα στερεότυπα, τις προκαταλήψεις και τις ρατσιστικές συμπεριφορές.

---

¹ Η φράση «όταν η ιστορία παραλογίζεται» είναι από τον πρόλογο στο θεατρικό έργο *Ρινόκερος* του Ιονέσκο.

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής ζώνης

Νεοελληνική γλώσσα

Ιστορία

Νεοελληνική Λογοτεχνία

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Πληροφορική (Εφαρμογές Πληροφορικής Υπολογιστών)

III. Ημιτυπικές και άτυπες διαδικασίες εκπαίδευσης

Ερευνητικές Εργασίες – Project

Σχολικές γιορτές

Χρονική διάρκεια

Για την εφαρμογή του σεναρίου απαιτήθηκαν 10 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας εξοπλισμένη με μικρό αριθμό υπολογιστών και προβολικό, εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα πολλαπλών χρήσεων.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Επαρκής γνώση των λογισμικών γενικής χρήσης (επεξεργαστής κειμένου, λογισμικό παρουσίασης, πρόγραμμα πλοήγησης στο διαδίκτυο) καθώς και λογισμικού κατασκευής ταινίας, τόσο από την πλευρά των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών όσο και από την πλευρά των εμπλεκόμενων μαθητών. Σχετικά με την αξιοποίηση του λογισμικού κατασκευής ταινίας, μπορεί να συνεισφέρει ο καθηγητής της Πληροφορικής.

Εφόσον πρόκειται για διαθεματικό σενάριο, κρίνεται απαραίτητη η συνεργασία των εκπαιδευτικών που διδάσκουν τα εν λόγω διδακτικά αντικείμενα, γιατί αυτή

διασφαλίζει τον συντονισμό και την ποιότητα της εργασίας των ομάδων και διευκολύνει σημαντικά τη διαχείριση των χωρικών και χρονικών περιορισμών.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Παναγιώτα Σεφερλή, Όταν η ιστορία παραλογίζεται, Νεοελληνική Γλώσσα Β΄ Λυκείου, 2012

Το σενάριο αντλεί

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο εντάσσεται στις άτυπες μορφές γραμματισμού και αφορά στην προετοιμασία της σχολικής εορτής για την 28^η Οκτωβρίου. Εστιάζεται στο φαινόμενο του ναζισμού πριν και κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου. Στην εισαγωγική φάση (α΄) τίθεται το πρόβλημα προς επίλυση: δημιουργία κειμένων που θα πλαισιώσουν τη δράση των μαθητών επί σκηνής, ειδικότερα: α) ψηφιακής αφήγησης, β) αφίσας και γ) προγράμματος. Οι μαθητές εκδηλώνουν προτιμήσεις και διαμορφώνονται οι ομάδες. Στην επόμενη (β΄ φάση) μοιράζονται τα φύλλα εργασίας που θα κατευθύνουν περαιτέρω τη δράση τους. Οι μαθητές, στις ομάδες τους, αναζητούν και επεξεργάζονται ποικίλα κειμενικά είδη σχετικά με το θέμα (β΄ φάση). Η τελευταία φάση (γ΄) περιλαμβάνει την κατασκευή των τελικών προϊόντων και τις αναγνώσεις των κειμένων που έχουν επιλεγεί για τη γιορτή. Στη φάση αυτή θα προσεχθεί ιδιαίτερα ο χρονισμός της ψηφιακής αφήγησης σε σχέση με τις αναγνώσεις· έχει ιδιαίτερη σημασία τα κείμενα που θα διαβάζουν οι μαθητές επί σκηνής να συνομιλούν με το ψηφιακό κείμενο που θα προβάλλεται ταυτόχρονα.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η πρότασή μας εντάσσεται στις *άτυπες μορφές γραμματισμού*. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, ο παρεχόμενος σχολικός γραμματισμός μπορεί να επιμεριστεί στις ακόλουθες κατηγορίες: α) στον *τυπικό*, κατηγορία που περιλαμβάνει τα μαθήματα του σχολικού προγράμματος με τα συνακόλουθα προγράμματα σπουδών, βιβλία, οδηγίες, βιβλία ύλης και όσα συνεπάγεται η διδασκαλία των εν λόγω μαθημάτων, β) στον *ημιτυπικό*, κατηγορία όπου εντάσσονται καινοτόμοι θεσμοί και προγράμματα, όπως η «ευέλικτη ζώνη», η διαθεματικότητα στη διδακτική προσέγγιση, η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η αγωγή υγείας κ.ά., στο πλαίσιο των οποίων μπορούν να εφαρμοστούν εναλλακτικές διδακτικές/μαθησιακές προσεγγίσεις και μορφές αξιολόγησης και γ) στον *άτυπο* γραμματισμό, κατηγορία που σχετίζεται με την ευρύτερη σχολική, κυρίως εξωδιδακτική ζώνη, και περιλαμβάνει εκδηλώσεις όπως οργάνωση και πραγματοποίηση σχολικών εορτών και εκδρομών, μαθητικές κοινότητες, έκδοση εφημερίδας/περιοδικού, οργάνωση και πραγματοποίηση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων (λ.χ. θεατρικής παράστασης) κ.ά. (Κουτσογιάννης 2007). Το ενδιαφέρον, και ελπιδοφόρο για το ελληνικό σχολείο, είναι οι δύο τελευταίες μορφές γραμματισμού, οι οποίες ανοίγουν κάποιες ρωγμές στο ασφυκτικό και άκαμπτο σχολικό πρόγραμμα και επιτρέπουν στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές να συμμετέχουν στη μαθησιακή διαδικασία με έναν πιο ευέλικτο και δημιουργικό τρόπο και να εξοικειώνονται με νέες μορφές και επίπεδα γραμματισμού σε ένα περιβάλλον που ευνοεί την αλληλεπίδραση και την ουσιαστική επικοινωνία (Νέζη, Σεφερλή & Τσένογλου 2009).

Ως προς τις θεωρίες μάθησης, εντάσσεται στις *κοινωνικο-κονστрукτιβιστικές προσεγγίσεις*. Η οικοδόμηση της νέας γνώσης γίνεται μέσα σε ομαδοσυνεργατικό πλαίσιο. Οι μαθητές κατασκευάζουν και μοιράζονται τη γνώση και εξοικειώνονται με μαθησιακές διαδικασίες περισσότερο ανακαλυπτικές και διερευνητικές. Τα ερωτήματα που τίθενται είναι «ανοιχτά», επιτρέποντας έτσι ουσιαστικότερη διερευνητική διαδικασία. Τα ερωτήματα αυτά παίρνουν τη μορφή του *προβλήματος*

προς επίλυση (Mayer 1992· Nagel 1996). Σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, η «μάθηση που βασίζεται σε προβλήματα» (problem-based learning) αποτελεί μία εκπαιδευτική μέθοδο με στόχο να ενεργοποιήσει τους μαθητές ως προς την ανάληψη ρόλων και την ανάπτυξη συνεργατικής δράσης για την αντιμετώπιση ενός προβλήματος (Pretz, Naples & Sternberg 2003). Τα προβλήματα αυτά είναι πραγματικά, διαθεματικά, πολυδιάστατα και επιδέχονται περισσότερες από μία λύσεις (Παπανικολάου, Τσαγκάνου & Γρηγοριάδου 2002).

Υιοθετεί, τέλος, στοιχεία του κινήματος των Πολυγραμματισμών, καθώς οι μαθητές ασκούνται στη λειτουργική αξιοποίηση ηλεκτρονικών μέσων πρακτικής γραμματισμού και μούνται σε γνωρίσματα της νέας κειμενικής πραγματικότητας. Κύριο χαρακτηριστικό του νέου επικοινωνιακού πλαισίου είναι η πολυτροπικότητα, δηλαδή η αξιοποίηση πολλών σημειωτικών τρόπων (γλώσσα, εικόνα, ήχος, video κλπ.), με τρόπο λειτουργικό και όχι απλά αθροιστικό για την παραγωγή νοήματος (Κουτσογιάννης 2010).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Ποιο νόημα αποκτούν οι εθνικές επέτειοι για τους σύγχρονους εφήβους; Ποιο νόημα αποκτούν γι' αυτούς γεγονότα που έχουν κάποια, μικρή-μεγάλη, απόσταση σε σχέση με τα βιώματα και τις εμπειρίες τους; Τι μπορεί να σημαίνει γι' αυτούς «γιορτάζουμε την 28^η Οκτωβρίου»; Μήπως τέτοιες επέτειοι μπορεί να αποτελέσουν αφορμές για να στήσουμε γέφυρες ανάμεσα στο παρελθόν και στο παρόν; Να νοηματοδοτήσουμε ξανά τα γεγονότα τού τότε; Να διαβάσουμε ξανά και ξανά την Ιστορία ως αναγνώστες του σήμερα; Σήμερα, ας πούμε, που η συζήτηση για τα φαινόμενα του νεοναζισμού και νεοφασισμού είναι έντονη, θα μπορούσε η γιορτή αυτή να αποτελέσει αφορμή για μια διερεύνηση του ναζισμού και του φασισμού κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου και του Β' Παγκοσμίου πολέμου. Στο πλαίσιο μιας

τέτοιας προβληματικής, ένα προσδοκώμενο αποτέλεσμα του σεναρίου θα μπορούσε να είναι να διερευνήσουν και να αφηγηθούν τα γεγονότα τού τότε, με άξονα τον ναζισμό, ώστε να προβληματιστούν για τα σύγχρονα φαινόμενα τέτοιων εκδηλώσεων, αποκτώντας μια κριτική ματιά όχι μόνο για το παρελθόν αλλά και για το παρόν τους.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Πώς όμως η σχολική γιορτή για την 28^η Οκτωβρίου, ως κείμενο, θα αποκτήσει νόημα για τους σύγχρονους μαθητές; Προσπαθώντας να τους εμπλέξουμε ενεργά όχι μόνο στην «παράσταση» της γιορτής αλλά και στην προετοιμασία της, τους δίνουμε τη δυνατότητα να εκφέρουν λόγο, προφορικό, γραπτό, πολυτροπικό. Ειδικότερα:

- να κατασκευάσουν τη δική τους (ψηφιακή) αφήγηση, αξιοποιώντας ποικίλο κειμενικό υλικό και επικοινωνιακούς πόρους σύμφωνα με την περίσταση της γιορτής, οργανώνοντας το κείμενό τους τόσο στον άξονα του χρόνου όσο και θεματικά·
- να κατασκευάσουν την αφίσα της γιορτής, προβάλλοντας με τους κατάλληλους πόρους (εικόνα – γραπτό γλωσσικό κείμενο) το θέμα της καθώς και το πρόγραμμα της γιορτής·
- να αναγνώσουν κείμενα που συνομιλούν με την ψηφιακή τους αφήγηση, ερμηνεύοντάς τα με τα κατάλληλα εξωγλωσσικά και παραγλωσσικά στοιχεία (επιτονισμός, στάση του σώματος, καθαρή άρθρωση, βλέμμα προς το κοινό κλπ.).

Γραμματισμοί

Η ευρεία διάδοση της τεχνολογίας και του διαδικτύου έχει εισχωρήσει και στις άτυπες μορφές γραμματισμού, όπως αυτές των σχολικών εορτών. Ποικίλο κειμενικό υλικό, σε ποικίλη μορφή (γραπτά κείμενα, εικόνες στατικές και κινούμενες, ήχοι) μπορεί να αξιοποιηθεί όχι μόνο για τη συγκέντρωση του υλικού αλλά και για το στήσιμο της γιορτής. Αποτελεί, επομένως, πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς αλλά και τους μαθητές η αξιοποίηση των σύγχρονων μέσων από τη φάση της αναζήτησης

του υλικού και της επεξεργασίας του μέχρι και την κατασκευή των τελικών προϊόντων που θα πλαισιώσουν τις εν λόγω γιορτές. Άρα, σε σχέση με το συγκεκριμένο σενάριο, η εξοικείωση με τους γραμματισμούς μπορεί να πάρει τις ακόλουθες μορφές (Κουτσογιάννης 2011):

- *Ως προς τον γλωσσικό γραμματισμό:* α) Να ασκηθούν οι μαθητές στη δημιουργία αφήγησης, επιλέγοντας από ποικίλο κειμενικό υλικό τα γεγονότα και οργανώνοντάς τα στον άξονα του χρόνου αλλά και θεματικά. β) Να αξιοποιήσουν τις γνώσεις για την περίληψη, επιλέγοντας τις σημαντικές γι' αυτούς πληροφορίες και διατυπώνοντάς τις σε ευσύνοπτο, συνεκτικό λόγο. γ) Να αναγνώσουν ενώπιον του κοινού τα κείμενα που επέλεξαν, αξιοποιώντας τις γνώσεις τους για τα εξωγλωσσικά και παραγλωσσικά σημεία της επικοινωνίας.
- *Ως προς τον ψηφιακό γραμματισμό και τους πολυγραμματισμούς:* Να αξιοποιήσουν τα λογισμικά γενικής χρήσης (πρόγραμμα πλοήγησης στο διαδίκτυο, επεξεργαστής κειμένου, λογισμικό παρουσίασης), για να αναζητήσουν, να αξιολογήσουν και να επεξεργαστούν το υλικό, σύμφωνα με το πρόβλημα προς επίλυση που τους έχει τεθεί, και να καταγράψουν το υλικό τους. Να αξιοποιήσουν το λογισμικό κατασκευής ταινίας για τη δημιουργία της ψηφιακής αφήγησης τους, αξιοποιώντας τα πολυτροπικά χαρακτηριστικά του. Η διάσταση της πολυτροπικότητας δίνει την αφορμή να συζητήσουν την αλληλεπίδραση των σημειωτικών πόρων για την παραγωγή νοήματος, το αισθητικό - επικοινωνιακό αποτέλεσμα και τον ρόλο του κειμένου ως φορέα ιδεολογίας.
- *Ως προς τον κριτικό γραμματισμό:* Η εμπλοκή των μαθητών στην προετοιμασία της γιορτής βάζει την τεχνολογία στο στόχαστρο, με την έννοια ότι, αξιοποιώντας τα εν λόγω λογισμικά, τους δίνεται η ευκαιρία να αναλογιστούν για τις δυνατότητες και τους περιορισμούς των εργαλείων. Ερωτήματα όπως: α) καλύπτει το διαδίκτυο τους στόχους της αναζήτησής μας ως προς τα κριτήρια της επάρκειας, της εγκυρότητας, της αξιοπιστίας και της

ποιότητας; β) πώς επεξεργαζόμαστε την πληροφορία που αντλούμε από διαδικτυακές και έντυπες πηγές; γ) ποιες δυνατότητες και ποιους περιορισμούς εντοπίζουμε στο εργαλείο-λογισμικό κατασκευής ταινίας; δ) είμαστε ικανοποιημένοι από το αποτέλεσμα; τους δίνουν την αφορμή να σταθούν κριτικά απέναντι στα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα, που θα κληθούν να αξιοποιήσουν και σε άλλες, ποικίλες, περιπτώσεις. Είναι μια αφορμή να σκεφτούμε όλοι μας, εκπαιδευτικοί και μαθητές, πώς συνδράμει η τεχνολογία στην περίπτωση της σχολικής γιορτής. Αλλάζει κάτι; Και αν ναι, τι ακριβώς;

Διδακτικές πρακτικές

Η εμπειρία έχει δείξει ότι εκδηλώσεις όπως σχολικές γιορτές αντιμετωπίζονται, σε πολλές περιπτώσεις, με αδιαφορία από ένα μεγάλο μέρος των μαθητών. Συνήθως, οι εκπαιδευτικοί που τις αναλαμβάνουν έχουν τον κυρίαρχο ρόλο και λόγο και οι μαθητές αποτελούν απλώς τους «εκτελεστές» με μικρές έως μηδαμινές δυνατότητες παρέμβασης. Επομένως, ως προς τις διδακτικές πρακτικές, το ζητούμενο του σεναρίου αυτού είναι να εμπλακούν ενεργά όχι μόνο στην εκτέλεση αλλά και στην προετοιμασία της γιορτής. Να ερευνήσουν, να συναποφασίσουν, να συνεργαστούν για την παραγωγή ενός τελικού προϊόντος, λαμβάνοντας υπόψη τους τα χαρακτηριστικά της επικοινωνιακής περίπτωσης, τα χαρακτηριστικά, δηλαδή, της σχολικής κοινότητας στην οποία απευθύνονται, τους συμμαθητές τους, επί το πλείστον, τον διευθυντή και τους καθηγητές τους, τους γονείς και τους φορείς της τοπικής κοινότητας.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Τα συχνά δημοσιεύματα για τη δράση πολιτικών σχηματισμών με ναζιστικά χαρακτηριστικά και τη στάση των νέων απέναντι σε αυτούς παρέχουν μια καλή αφορμή για να θέσουμε ερωτήματα στους μαθητές μας τα οποία, όπως αποδεικνύει

καθημερινά η σχολική εμπειρία, τους απασχολούν έντονα. Η σχολική γιορτή για την 28^η Οκτωβρίου 1940 μπορεί να αποτελέσει τη γέφυρα από το παρελθόν στο παρόν και την αφορμή, διερευνώντας τις όψεις του ναζισμού στη Γερμανία του Μεσοπολέμου και του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, να προβληματιστούν για τις σύγχρονες εκδηλώσεις του ναζισμού.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο μπορεί να συνδεθεί:

- α) με το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας Β΄ Λυκείου και ειδικότερα με τις ενότητες: «[Σημειώσεις-Περίληψη](#)», «[Βιογραφικά είδη](#)» και τα «[Θέματα για συζήτηση και έκφραση – έκθεση σχετικά με το χαρακτηρισμό ατόμου, τις στερεότυπες αντιλήψεις, τον φυλετικό και κοινωνικό ρατσισμό](#)», αλλά και με τη *Γλώσσα Γ΄ Λυκείου*, ειδικότερα με την ενότητα «[Η Πειθώ](#)» (κείμενα προπαγάνδας και θεματικός κύκλος για τον εθνισμό, εθνικισμό, σοβινισμό, ναζισμό κλπ.) όπως και με τη *Γλώσσα Α΄ Λυκείου* ([εξωγλωσσικά και παραγλωσσικά στοιχεία της επικοινωνίας](#)).
- β) με τη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου (ανθολόγηση κειμένων σχετικών με την άνοδο του ναζισμού στη μεσοπολεμική Γερμανία και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης·
- γ) με την *Ιστορία του νεότερου και του σύγχρονου κόσμου (Γ΄ Λυκείου – Γενικής Παιδείας)* («[Μεσοπόλεμος](#)», «[Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος](#)»).
- δ) με την Ερευνητική Εργασία (κατά την τρέχουσα σχολική χρονιά τμήμα της Β΄ Λυκείου επεξεργάζεται θέμα με τίτλο: «Η εμπειρία των στρατοπέδων εργασίας, συγκέντρωσης και εξόντωσης στη λογοτεχνία και σε άλλα κείμενα») και
- ε) με το μάθημα [Εφαρμογές Πληροφορικής και Υπολογιστών](#) Β΄ Λυκείου – επιλογής, στο πλαίσιο του οποίου οι μαθητές κατασκευάζουν την ψηφιακή αφήγηση.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι μαθητές αξιοποιούν τις ΤΠΕ ως μέσα πρακτικής γραμματισμού, ως μέσα για να αναζητήσουν και να επεξεργαστούν πηγές και κατάλληλο υλικό για τη γιορτή, να κρατήσουν σημειώσεις, να συγγράψουν κείμενα και γενικότερα να παραγάγουν κείμενα σε ψηφιακή μορφή (λ.χ. ψηφιακή αφήγηση). Αξιοποιώντας τις ΤΠΕ κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας για τη γιορτή, εξοικειώνονται με τη διαδικασία αναζήτησης και αξιολόγησης των διαδικτυακών πηγών, τη συνεργατική γραφή και τον λειτουργικό συνδυασμό των ποικίλων επικοινωνιακών πόρων (γραπτών πηγών, εικόνων στατικών και κινούμενων, ήχων) για την κατασκευή των κειμένων τους (πολυτροπική αναπαράσταση του νοήματος).

Κείμενα

- Παπαματθαίου, Μ. 2012. Οι μαθητές μαθαίνουν τον ναζισμό από τις... ταινίες. [το απόσπασμα «Η ύλη αντιμετωπίζεται ως εξεταστέα, όχι ως διδακτέα»]. *Το Βήμα*, 23-09-2012.
<http://www.tovima.gr/society/article/?aid=476206>
- Μπενίτο Μουσολίνι, Οι αρχές του φασισμού, στο *Ιστορία Νεότερη και σύγχρονη*, επιμ. Β. Σκουλάτου, Ν. Δημακοπούλου & Σ. Κόνδη, [1930] 2005, σ. 184. Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Ευγένιος Ιονέσκο, Ο Ιονέσκο για τον Ρινόκερο, στο *Ευγενίου Ιονέσκο 'Ρινόκερος'* [πρόγραμμα για την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου, περ. 1996-1997], 1997, σσ. 6-7 [πηγή: Αρχείο του Εθνικού Θεάτρου].
http://www.nt-archiv.gr/viewfiles1.aspx?playID=623&programID=166&programFileDisk=Y1997PL04PR1PG999_sc.jpg
- Αδόλφος Χίτλερ, Οι αρχές της ναζιστικής προπαγάνδας: ο αγώνας μου, στο *Ιστορία Νεότερη και σύγχρονη*, επιμ. Β. Σκουλάτου, Ν. Δημακοπούλου & Σ. Κόνδη, 2005, 186-187.

- Η προπαγάνδα, κύριο στήριγμα της χιτλερικής δικτατορίας. Στο: *Ιστορία Νεότερη και σύγχρονη*, επιμ. Β. Σκουλάτου, Ν. Δημακοπούλου & Σ. Κόνδη, σ. 186.
- Χ. Ράουσνιγκ, Πώς θέλει ο Χίτλερ τη διαπαιδαγώγηση των νέων: συνομιλίες με τον Χίτλερ, στο *Ιστορία Νεότερη και σύγχρονη*, επιμ. Β. Σκουλάτου, Ν. Δημακοπούλου & Σ. Κόνδη, σ. 187.
- Σ. Βίζενταλ. *Οι δολοφόνοι βρίσκονται ανάμεσά μας* [απόσπασμα]. Αθήνα: εκδ. Καμαρινόπουλος, 1968.
<http://users.sch.gr/pchaloul/nazi-eglima.htm>
- Μάνος Χατζηδάκις, *Ο νεοναζισμός δεν είναι οι άλλοι*. 1993.
<http://tvxs.gr/news/politismos/manos-xatzidakis-o-neonazismos-den-einai-oi-alloi>

Ιστορικές πηγές

- Α. [Η Ευρώπη και ο κόσμος κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου](#) [πηγή: Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου Γ΄ Λυκείου – Γενικής Παιδείας]
  - Β. [Μεσοπόλεμος](#) [πηγή: Βικιπαίδεια]
  - Γ. [Ελληνικός μεσοπόλεμος](#) [πηγή: Βικιπαίδεια]
  - Δ. [Στρατόπεδο συγκέντρωσης](#) [πηγή: Βικιπαίδεια]
  - Ε. [Ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης](#) [πηγή: Βικιπαίδεια]
- *Νύχτα και Ομίχλη (Nuit et Brouillard)* (ταινία) Alain Resnais [σκηνοθέτης], 1955.
  - «Ο Αντώνης» από τον δίσκο *Η μπαλάντα του Μαουτχάουζεν*, στίχοι: Ιάκωβος Καμπανέλλης, μουσική: Μίκης Θεοδωράκης, ερμηνεία: Μαρία Φαραντούρη, Columbia, 1966.
<http://www.youtube.com/watch?v=cO1LgqiUVX8&feature=related>
  - «Άσμα Ασμάτων» από τον δίσκο *Η μπαλάντα του Μαουτχάουζεν*, στίχοι: Ιάκωβος Καμπανέλλης, μουσική: Μίκης Θεοδωράκης, ερμηνεία: Μαρία Φαραντούρη, Columbia, 1966.
<http://www.youtube.com/watch?v=K9oXXboppqk&feature=related>

- Εικόνες: Google.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^η διδακτική ώρα

Α' φάση: Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων (στο πλαίσιο των μαθημάτων: Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία), ολομέλεια. Εισαγωγή, προετοιμασία

Τίθεται το πρόβλημα προς επίλυση στις τάξεις της Β' Λυκείου: οργάνωση της γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου εστιασμένης στα φαινόμενα εκναζισμού και εκφασισμού της κοινωνίας στη διάρκεια του Μεσοπολέμου και του Β' Παγκοσμίου πολέμου· στις αιτίες που τα εξέθρεψαν και στις μορφές που εξέλαβαν. Συζητούνται στην ολομέλεια, με τη μέθοδο της ιδεοθύελλας, προτάσεις σχετικά με τη μορφή των τελικών προϊόντων στην οποία θα εκβάλει η έρευνα των μαθητών και καταγράφονται στον πίνακα. Οι προτάσεις που καταγράφονται είναι: έρευνα σε πηγές, έντυπες και ψηφιακές, και συγκέντρωση υλικού, αναζήτηση ταινιών με ανάλογο θέμα και παρακολούθηση αποσπασμάτων, θεατρικό δρώμενο, αναγνώσεις κειμένων και κατασκευή παρουσίασης ή ταινίας που θα πλαισιώσει τις αναγνώσεις. Εξετάζουμε τις χρονικές δυνατότητες, τόσο για την προετοιμασία όσο και για τη διάρκεια της γιορτής και επιλέγουμε την έρευνα, το θεατρικό δρώμενο και τις αναγνώσεις με συνοδεία λογισμικού παρουσίασης ή κατασκευής ταινίας. Συζητάμε, στη συνέχεια, ποιο λογισμικό θεωρούμε καταλληλότερο για το θέμα μας. Η σύνδεση με την ιστορική αφήγηση μάς οδηγεί στην ιδέα μιας ψηφιακής αφήγησης, κατασκευασμένης από τους μαθητές με χρονολογική και θεματική συνοχή. Τους υπενθυμίζω ότι στα τελικά προϊόντα θα πρέπει να ενταχθεί και το πρόγραμμα της γιορτής και ίσως και μια αφίσα που θα ανακοινώνει σύντομα το περιεχόμενό της.

Αφού καθορίζονται τα τελικά προϊόντα, περνάμε στη συνέχεια στην εκδήλωση ενδιαφέροντος σχετικά με τη συμμετοχή τους και διαμορφώνονται οι ομάδες. Τίθεται ως προϋπόθεση να πλαισιώσουν την ομάδα κατασκευής της ψηφιακής αφήγησης οι μαθητές που γνωρίζουν σχετικά ή αρκετά καλά το λογισμικό Movie Maker. Δηλώνουν συμμετοχή τέσσερις μαθητές. Συμφωνούμε, έπειτα, να επανδρώσουν τις

τρεις πρώτες ερευνητικές ομάδες (βλ. παραπάνω) οι μαθητές που συμμετέχουν στην [ερευνητική εργασία με οικείο θέμα](#), γιατί έτσι δίνεται η δυνατότητα να ερευνήσουν (ως τμήμα) στο εργαστήριο πληροφορικής την επόμενη εβδομάδα, χωρίς όμως να αποκλείσουμε και τους άλλους μαθητές που θα ήθελαν να συνεισφέρουν. Διαμορφώνονται, καταρχάς, τρεις εξαμελείς ομάδες. Συζητούνται επίσης οι επιθυμίες τους σχετικά με την επί σκηνής παρουσίαση/αναγνώσεις και συγκροτείται μια ομάδα επτά μαθητών. Διαμορφώνεται τελικά ένα ευέλικτο ομαδοσυνεργατικό σχήμα, με την έννοια ότι η συμμετοχή ενός μαθητή, λ.χ. σε μια από τις τρεις ερευνητικές ομάδες, δεν αποκλείει τη συμμετοχή του στην κατασκευή των προϊόντων ή στις αναγνώσεις.

Με την ολοκλήρωση της φάσης αυτής, αναλαμβάνω τη σύνταξη του [φύλλου εργασίας](#) ώστε να διανεμηθεί έγκαιρα στους μαθητές. Το φύλλο εργασίας περιλαμβάνει τις αντίστοιχες αποστολές των ομάδων: 1) ανασύσταση του ιστορικού-κοινωνικού πλαισίου του Μεσοπολέμου, 2) εδραίωση του ναζισμού στη μεσοπολεμική Γερμανία, 3) στρατόπεδα (εργασίας, συγκέντρωσης, εξόντωσης), 4) δημιουργία ψηφιακής αφήγησης, αφίσας και προγράμματος και 5) παρουσιαστές επί σκηνής.

2^η & 3^η διδακτική ώρα

Β' φάση: Εργαστήριο (στο πλαίσιο της Ερευνητικής Εργασίας), Αναζήτηση του υλικού
Η φάση αυτή πραγματοποιείται στο εργαστήριο της πληροφορικής με συντονίστρια την υπεύθυνη καθηγήτρια του τμήματος της ερευνητικής εργασίας που επεξεργάζεται το θέμα «Η εμπειρία των στρατοπέδων εργασίας, συγκέντρωσης και εξόντωσης στη λογοτεχνία και σε άλλα κείμενα». Λόγω του ότι έχω μάθημα την ίδια ώρα, ζητώ από τη συνάδελφο να κρατήσει ημερολόγιο με τα συμβάντα την ώρα αυτή. Οι μαθητές κάθονται ανά δύο ή τρεις στους σταθμούς εργασίας και, ανάλογα με την ερευνητική ομάδα όπου εντάσσονται, αναζητούν και συγκεντρώνουν ποικίλο κειμενικό υλικό από το διαδίκτυο. Σύμφωνα με τις οδηγίες στο [φύλλο εργασίας](#), θα πρέπει να ανοίξουν σχετικό φάκελο στην επιφάνεια εργασίας, στη συνέχεια αρχείο Word όπου μπορούν να μεταφέρουν το υλικό και να το επεξεργάζονται, καθώς και υποφακέλους

με αρχεία ήχου, εικόνων και βίντεο. Αυτό θα διευκολύνει και την επεξεργασία τους, σε επόμενη φάση, για την κατασκευή των τελικών προϊόντων.

Η πρώτη ερευνητική ομάδα (5 μαθητές) αναζητούν ιστορικές πηγές σχετικές κυρίως με τη δεύτερη μεσοπολεμική δεκαετία του 20^{ου} αιώνα (1930-1940). Θα πρέπει να ταξινομήσουν τα γεγονότα στον άξονα του χρόνου και σε συνοπτική διατύπωση (μορφή διαγράμματος). Η δεύτερη ερευνητική ομάδα (5 μαθητές) αναζητούν οπτικοακουστικό υλικό – ντοκιμαντέρ - ταινίες, ηχητικά ντοκουμέντα, μουσικά έργα, αφίσες, μαρτυρίες κλπ. σχετικά με την εδραίωση του ναζισμού στη μεσοπολεμική Γερμανία. Θα πρέπει να οργανώσουν το υλικό τους στους ακόλουθους θεματικούς άξονες-υποφακέλους: α) ναζιστικές συγκεντρώσεις, β) ναζιστική προπαγάνδα, γ) διαπαιδαγώγηση των νέων, δ) διωγμοί εναντίον πληθυσμιακών ομάδων. Η τρίτη ερευνητική ομάδα (5 μαθητές) αναζητούν οπτικοακουστικό υλικό – ντοκιμαντέρ - ταινίες, ηχητικά ντοκουμέντα, μουσικά έργα, αφίσες, μαρτυρίες, άρθρα κλπ. σχετικά με τα στρατόπεδα εργασίας, συγκέντρωσης και εξόντωσης που λειτούργησαν από τους Ναζί πριν και κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου.

Η συντονίστρια εκπαιδευτικός συνεργάζεται με τους τρεις υπόλοιπους μαθητές (το τμήμα αριθμεί 18 μαθητές) στην επιλογή έντυπων πηγών, ιστορικών και λογοτεχνικών, σχετικών με τις τρεις ερευνητικές κατηγορίες. Παράλληλα, επιβλέπει διακριτικά την εργασία των υπολοίπων στους σταθμούς εργασίας και παρεμβαίνει μόνο εφ' όσον της ζητηθεί. Οι μαθητές εργάζονται απρόσκοπτα, αυτο-οργανώνονται στο πλαίσιο της υπο-ομάδας και στο τέλος της ώρας αποθηκεύουν το υλικό στον φάκελο που έχουν δημιουργήσει.

Τεκμήρια από την εφαρμογή της Β΄ φάσης

Ομάδα Α: ανασύσταση του ιστορικού-κοινωνικού πλαισίου του μεσοπολέμου

ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ

Μεσοπόλεμος ονομάζεται το διάστημα που μεσολαβεί ανάμεσα στο τέλος του Α' Παγκοσμίου πολέμου(1918) και στην έναρξη του Β' Παγκοσμίου πολέμου(1939).

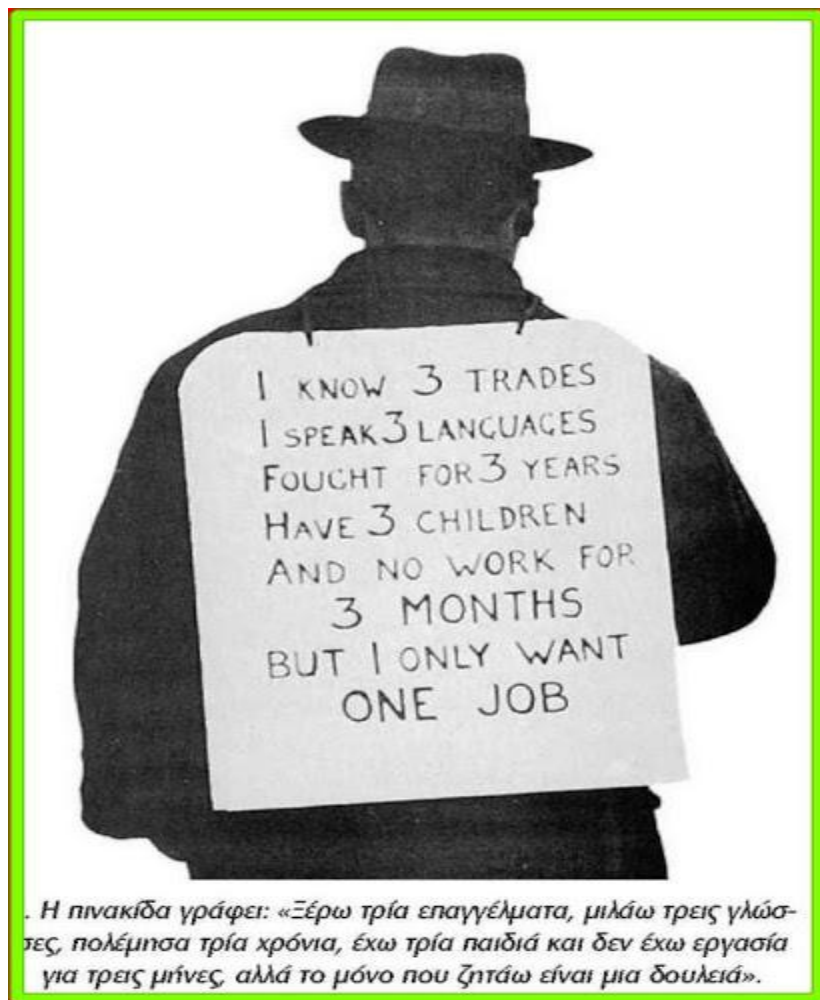
Σε αυτά τα χρόνια έγιναν πάρα πολλές αλλαγές σε πολλές χώρες και βέβαια και στην Ελλάδα.

Η Ευρώπη βγήκε από τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο υλικά και ηθικά καταρρακωμένη: **8 εκατομμύρια νεκροί, 6 εκατομμύρια ανάπηροι** και τεράστιες υλικές ζημιές ήταν τα ορατά αποτελέσματα.

Οι τεράστιες καταστροφές που άφησε ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος οδήγησε τις περισσότερες χώρες να **αυξήσουν την παραγωγή** τους για να καλύψουν τις

ανάγκες των κατοίκων τους. Όμως παρά την αφθονία των προϊόντων οι άνθρωποι **δεν είχαν χρήματα** να αγοράσουν όσα χρειάζονταν με συνέπεια πολλά προϊόντα να μένουν απούλητα και τα εργοστάσια το ένα μετά το άλλο να κλείνουν και οι εργάτες να μένουν **άνεργοι**.

Η κακή αυτή οικονομική κατάσταση, επιδεινώθηκε ακόμα περισσότερο όταν ξέσπασε **στην Αμερική το 1929** μεγάλη οικονομική κρίση το γνωστό "**κραχ**" αφού μετά την άνοδο του χρηματιστηρίου και την εισροή πολλών εκατομμυρίων ανθρώπων σε αυτό, ακολούθησε ξαφνικά καθοδική πορεία(24 /10) και οι άνθρωποι βρέθηκαν σε πραγματικά χρέη...

Η κακή αυτή οικονομική κατάσταση προκάλεσε κοινωνική αναστάτωση που εκδηλωνόταν με **πορείες, διαδηλώσεις, απεργίες** κτλ. Οι αντιθέσεις και η αναταραχή μεγάλωναν, καθώς οι λαοί, επηρεασμένοι από τις ιδέες της ρωσικής επανάστασης για ισότητα και δικαιοσύνη, διεκδικούσαν περισσότερα δικαιώματα.

Την άσχημη αυτή κατάσταση εκμεταλλεύτηκαν μερικοί φιλόδοξοι πολιτικοί και επέβαλαν **δικτατορικά καθεστώτα**.

Δικτατορία είναι το καθεστώς όπου ένα άτομο ή ομάδα ατόμων καταλαμβάνουν με τη βία την εξουσία και καταργούν δικαιώματα των πολιτών, πολιτικά κόμματα και τη Βουλή.

Τα πιο γνωστά δικτατορικά καθεστώτα αυτή την εποχή ήταν του **Μπενίτο Μουσολίνι** στην Ιταλία και του **Αδόλφου Χίτλερ** στη Γερμανία.

Μουσολίνι και Χίτλερ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Χάρτης με την έκταση που είχαν πάρει τα δικτατορικά καθεστώτα στην Ευρώπη κατά την εποχή του Μεσοπολέμου.

Ειδικά στη Γερμανία το ναζιστικό κόμμα του Χίτλερ επιδίωκε να ξεπλύνει την ντροπή του Α' Παγκοσμίου πολέμου και να κυριαρχήσει στον κόσμο. Έτσι συμμάχησε με τον ηγέτη τους φασιστικής Ιταλίας Μπενίτο Μουσολίνι και μαζί (**Άξονας Βερολίνου - Ρώμης**) προσπάθησαν να επιτεθούν εναντίον των άλλων χωρών της Ευρώπης.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ	
1889 (20 Απριλ.)	Γεννιέται ο Hitler στο Braunau της Αυστρίας.
1918	Ιδρύεται η Δημοκρατία της Βαϊμάρης.
1919	Ο Drexler ιδρύει το "Γερμανικό Κόμμα των Εργατών", πρώτο πυρήνα του ναζιστικού κόμματος. Ο Hitler συμμετέχει σε αυτό. Υπογράφεται η συνθήκη των Βερσαλλιών.
1920	Αποτυγχάνει το ναζιστικό πραξικόπημα στο Βερολίνο.
1923	Η Γερμανία δηλώνει ότι δεν μπορεί ν' ανταποκριθεί στις πολεμικές αποζημιώσεις που οφείλει να καταβάλει ως υπεύθυνη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Γαλλικός και βελγικός στρατός καταλαμβάνει την περιοχή της Ruhr.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

	Καθεστώς έκτακτης ανάγκης στη Βαυαρία. Αποτυχημένο πραξικόπημα των Ναζί στο Μόναχο. Το ναζιστικό κόμμα διαλύεται με τη βία.
1924 (1 Απριλ.)	Συλλαμβάνεται ο Hitler για τη συμμετοχή του στο πραξικόπημα και καταδικάζεται σε πέντε χρόνια φυλάκιση. Όμως, στις 20 Δεκεμβρίου δίνεται γενική αμνηστία και ο Hitler απελευθερώνεται από τις φυλακές.
1927 (27 Φεβρ.)	Επανιδρύεται το ναζιστικό κόμμα: N.S.D.A.P. = National Sozialistische Deutsche Arbeiter Partei.
1930	Στις εκλογές οι Ναζί εκλέγουν 107 βουλευτές.
1932	Ο Hitler συμμετέχει στις προεδρικές εκλογές, αλλά ηττάται από το στρατάρχη Hindenburg. Ψηφίζεται, όμως, από 13.417.460 ψηφοφόρους. Στις 31 Ιουλίου στις γενικές εκλογές οι Ναζί εκλέγουν 230 βουλευτές. Στις 6 Νοεμβρίου, στις επόμενες εκλογές, οι Ναζί εκλέγουν 196 βουλευτές.
1933 (30 Ιαν.)	Ο Hitler γίνεται καγκελάριος της Γερμανίας. Ψηφίζεται το δικαίωμα της κυβέρνησης να προσφεύγει στη χρήση βίας εναντίον των δυνητικών ανατροπών της δημοκρατίας. Στις εκλογές της 5ης Μαρτίου, οι Ναζί εκλέγουν 288 βουλευτές και κερδίζουν το 43,9% των ψήφων. Καταργούνται τα συνδικάτα. Η Γερμανία πλέον κυβερνάται δικτατορικά και εγκαταλείπει την Κοινωνία των Εθνών.
1934 (29-30 Ιουν.)	Εκκαθαρίζονται τα Τάγματα Εφόδου (S.A) και δολοφονούνται επίλεκτα στελέχη της αριστερής πτέρυγας του NSDAP (λ.χ. Strasser, Röhm κ.λπ.).
1935 (15 Σεπτ.)	Ρατσιστικοί νόμοι της Νυρεμβέργης, με τους οποίους αφαιρούνται από τους Εβραίους όλα τα πολιτικά δικαιώματα.
1936	Η Γερμανία καταλαμβάνει την αποστρατικοποιημένη ζώνη του Ρήνου. Ο Himmler γίνεται αρχηγός της γερμανικής αστυνομίας. Γερμανο-ιαπωνικό Σύμφωνο Φιλίας.
1938	Γερμανική εισβολή στην Αυστρία.
1939	Κατάληψη της Τσεχοσλοβακίας. Κατάληψη της Πολωνίας. Ρωσο-γερμανικό Σύμφωνο μη επιθέσεως (Μολότωφ Ρίμπεντροπ).
1940	Τον Απρίλιο καταλαμβάνεται η Δανία και η Νορβηγία, το Μάιο το Βέλγιο, η Ολλανδία, το Λουξεμβούργο και η Γαλλία. Εγκαταλείπεται το σχέδιο εισβολής στη Μεγάλη Βρετανία μετά την αποτυχία της αερομαχίας για την Αγγλία και παρά τους καταστροφικούς βομβαρδισμούς των αγγλικών πόλεων.

1941	Την άνοιξη καταλαμβάνονται η Ελλάδα και οι υπόλοιπες βαλκανικές χώρες. Στις 22 Ιουνίου τα γερμανικά στρατεύματα εισβάλλουν στη Σοβιετική Ένωση. Αρχίζει η μαζική εξόντωση των Εβραίων. Στις 11 Δεκεμβρίου η Γερμανία κηρύσσει τον πόλεμο στις Η.Π.Α. Ο πόλεμος γίνεται παγκόσμιος.
1945 (30 Απριλ.)	Ο Hitler αυτοκτονεί στο Βερολίνο

Η έναρξη των συγκρούσεων (**Β΄ Παγκόσμιος**) έγινε με την εισβολή των Γερμανών στην Πολωνία (**1-9-1939**). Ζητούσε ουσιαστικά το σημερινό **Γκντανσκ**, που ήταν η μοναδική έξοδος των Πολωνών στη Βαλτική. Την ασφάλεια της Πολωνίας είχε εγγυηθεί η Αγγλία οπότε έσπευσε αμέσως σε βοήθεια.

Τα γεγονότα ακολούθησαν με γοργό ρυθμό, αφού και η Γαλλία κήρυξε πόλεμο στη Γερμανία και το ίδιο και η Ρωσία αφού το 1941 ο Χίτλερ έκανε εισβολή στη Σοβιετική Ένωση, παραβιάζοντας το σύμφωνο μη επίθεσης που είχε υπογράψει μαζί της, για να μην έχει δύο μέτωπα (σύμφωνο Ρίμπεντροπ - Μολότοφ)

Το Δεκέμβριο του 1941 η Ιαπωνία, σύμμαχος των Γερμανών, βομβάρδισε τον αμερικανικό στόλο στη Χαβάη (**Περλ Χάρμπορ**) αναγκάζοντας και την Αμερική να μπει στον πόλεμο. Τότε ο πόλεμος έγινε **παγκόσμιος**.

Στο διάστημα του Μεσοπολέμου η Ελλάδα είχε να αντιμετωπίσει πολλά και μεγάλα προβλήματα. Το σημαντικότερο απ' αυτά ήταν να βρεθεί στέγη και απασχόληση για τους Έλληνες πρόσφυγες, που είχαν έρθει μετά τη **μικρασιατική καταστροφή**. Οι περισσότεροι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στη Μακεδονία, στη Θράκη, στην Αθήνα, στον Πειραιά και στη Θεσσαλονίκη, όπου δημιουργήθηκαν μεγάλοι προσφυγικοί συνοικισμοί: Νέα Ιωνία, Ν. Σμύρνη, Ν. Φιλαδέλφεια, Νίκαια (στην Αττική), Ν. Μηχανιώνα, Ν. Μουδανιά (στη Θεσσαλονίκη) κ.ά. Οι πρόσφυγες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην οικονομική και πνευματική ανάπτυξη της χώρας.

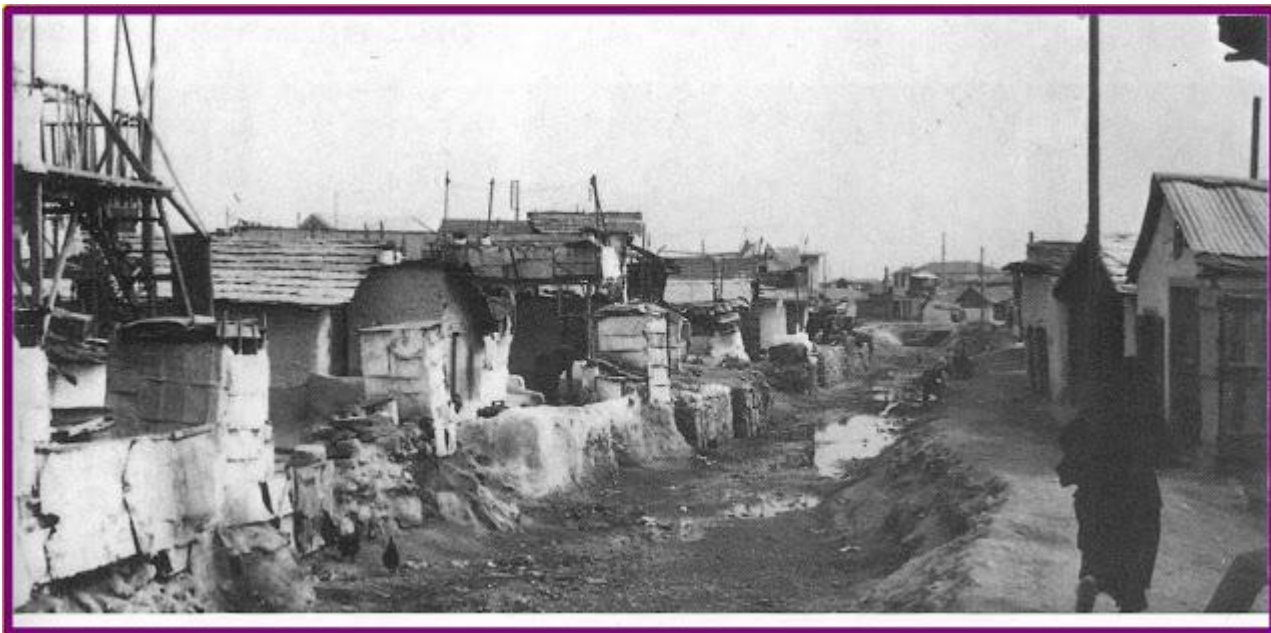

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Προσφυγικός καταυλισμός στην Κοκκινιά (σημερινή Νίκαια του Πειραιά) το 1929.

Κατά το Μεσοπόλεμο επικράτησε στην Ελλάδα πολιτική αστάθεια με εξαίρεση την τετραετία κατά την οποία τη διακυβέρνηση της χώρας είχε ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Οι κυβερνήσεις δεν έμεναν για πολύ στην εξουσία και τα πάθη δεν έλεγαν να σταματήσουν.

Στην Ελλάδα από το 1923 έχουμε την **έξωση του βασιλιά Γεωργίου Β'** και την κατάργηση της βασιλείας. Έτσι ο **Αλέξανδρος Παπαναστασίου**, στενός συνεργάτης του Βενιζέλου σχηματίζει την πρώτη κυβέρνηση του στις 12 Μαρτίου 1924 και μετά από 12 μέρες ανακηρύσσεται το **πολίτευμα της αβασίλευτης δημοκρατίας**.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

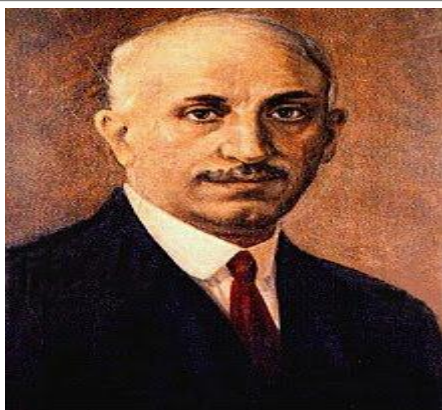

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Αλεξ. Παπαναστασίου

Το 1925 όμως έχουμε το **πραξικόπημα του Θ. Πάγκαλου** και την επιβολή της **δικτατορίας** στην Ελλάδα έως το 1926 όπου θα ανατραπεί από τον **Κονδύλη**. Ακολουθεί πολιτική αστάθεια με μοναδική εξαίρεση την **τετραετία 1928 -32** κατά την οποία τη διακυβέρνηση της χώρας είχε ο **Ελευθέριος Βενιζέλος**.

Τα μέλη της κυβερνήσεως του 1928. Ζαβιτζιάνος, Βενιζέλος και Σοφούλης στην πρώτη σειρά

Οι φιλοβασιλικοί καταφέρνουν όμως να επαναφέρουν το βασιλιά Γεώργιο Β'(1935) ο οποίος ανέθεσε την πρωθυπουργία στον **Ιωάννη Μεταξά** ο οποίος στις **4 Αυγούστου 1936 επέβαλλε δικτατορία**.

Κείμενα:

1. Ο φασισμός εχθρός της ειρήνης

Κυρίως ο φασισμός σε ό,τι αφορά γενικά στο μέλλον και στην ανάπτυξη της ανθρωπότητας, έξω από κάθε σημερινή πολιτική σκοπιμότητα, δεν πιστεύει ούτε στη δυνατότητα ούτε στη χρησιμότητα της διαρκούς ειρήνης. Γι' αυτό απορρίπτει τις ειρηνιστικές θεωρίες που κρύβουν ένα είδος άρνησης του κάθε αγώνα και μια δειλία μπροστά στην ανάγκη της θυσίας. Μόνο ο πόλεμος αναπτύσσει στο ανώτατο δυνατό σημείο όλες τις ανθρώπινες δυνατότητες και σφραγίζει με σφραγίδα ευγένειας τους λαούς που έχουν το θάρρος να τον αντιμετωπίσουν. Όλες οι άλλες δοκιμασίες είναι υποδεέστερες και δεν τοποθετούν ποτέ τον άνθρωπο μπροστά στον αληθινό εαυτό του, απέναντι στη ζωή και στο θάνατο. Γι' αυτό κάθε θεωρία που ξεκινά από την αξία της ειρήνης είναι εχθρική στο φασισμό.

Μπενίτο Μουσολίνι, Οι αρχές του φασισμού, 1930

2. Η διδασκαλία της ιστορίας

Οι μαθητές μαθαίνουν τον ναζισμό από τις... ταινίες

Άγνωστες λέξεις για τα παιδιά «εθνικοσοσιαλισμός» και «φασισμός», έχουν «εξαερωθεί» στο πρόγραμμα διδασκαλίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Γνώσεις με το σταγονόμετρο σε Γυμνάσιο - Λύκειο

Γυμνάσιο

Ιστορία Γ' Γυμνασίου
(Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία)

Σελ. 132-133
Μέτρα που πήραν οι δυνάμεις της γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα (μία διδακτική ώρα)

Σελ. 126
Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, οργάνωση της κατεχόμενης Ευρώπης (μία διδακτική ώρα)

Σελ. 119-120
Η δικτατορία της 4ης Αυγούστου 1936, πώς οργανωνόταν η νεολαία

Σελ. 117
Η κρίση ωθεί έναν γερμανό εργάτη στο ναζιστικό κόμμα (πηγή: Ian Kershaw, «Χίτλερ 1936-1945: Νέμεσις»)

Σελ. 116
Τι ήταν ο φασισμός στην Ιταλία και ο ναζισμός στη Γερμανία (περίπου μία διδακτική ώρα)

Πρόταση
Ταινίες όπως «Η πτώση» του Ολίβερ Χιρσμπιγκελ, «Ο μεγάλος δικτάτωρ» του Τσάρλι Τσάπλιν

Λύκειο

Ιστορία Γ' Λυκείου
(Γενικής Παιδείας, Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου)

Σελ. 242
Ορισμός της Εθνοκάθαρσης

Σελ. 104-105
Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα του Αδόλφου Χίτλερ

Σελ. 100
Μουσολίνι

Σελ. 55-56
Εθνικισμός

Συνολικά οι μαθητές δεν διδάσκονται πάνω από δύο-τρεις ώρες σε ολόκληρο το Γυμνάσιο και αντίστοιχα στο Λύκειο για τον ναζισμό και τον εθνικισμό

Αντίβαρα για την ελλιπή διδασκαλία

«Πολλοί εκπαιδευτικοί μπορεί να μην προλάβουν καν να διδάξουν στους μαθητές τους τα λίγα κεφάλαια που αναφέρονται στον ναζισμό και τον εθνικοσοσιαλισμό» λέει η κυρία **Μαρία Δανιήλ**, καθηγήτρια σε σχολείο της Καλλιθέας. Η ίδια δείχνει πραγματικά προβληματισμένη. «Υπάρχει μια ανησυχία για το θέμα και προσπαθούμε μόνοι μας να δούμε πώς θα χειριστούμε αντίστοιχα κρούσματα στα σχολεία μας» λέει.

«Ψάχνουμε για αντίβαρα, όπως πολιτιστικές δραστηριότητες, θεατρικά έργα, σκετς• μπορούμε ίσως να χρησιμοποιήσουμε και τα πρότζεκτ που θεσμοθετήθηκαν στα σχολεία την περυσινή χρονιά. Το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου όμως δεν καλύπτει το πρόβλημα. Τα παιδιά δεν μαθαίνουν στο σχολείο τίποτα γι' αυτά τα θέματα» καταλήγει.

«Ό,τι ξέρουν οι μαθητές για τον ναζισμό το ξέρουν από τις ταινίες που έχουν δει ή τα βιβλία που έχουν διαβάσει» λέει χαρακτηριστικά δάσκαλος σχολείου στο κέντρο της Αθήνας. «Είναι φοβερό το πώς εντυπωσιάζονται από κρούσματα βίας στον σχολικό χώρο. Το πιο ανησυχητικό είναι όμως ότι πλέον έχουν αντίστοιχες

αναφορές και από τα σπίτια τους. Με τον τρόπο αυτό κανιβαλίζουμε την ψυχή των παιδιών» δηλώνει χαρακτηριστικό.

Διδασκαλία της Ιστορίας

«Η ύλη αντιμετωπίζεται ως εξεταστέα, όχι ως διδακτέα»

«Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το μοντέλο που θέλει να μιμηθεί ο έφηβος είναι κοντά στα πρότυπα που προβάλλουν πολιτικοί σχηματισμοί όπως αυτός της Χρυσής Αυγής» λέει η κυρία **Χριστίνα Κουλούρη**, καθηγήτρια Ιστορίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. «Είναι αλήθεια ότι το εκπαιδευτικό σύστημα στα σχολεία είναι προσανατολισμένο στην αποστήθιση και η ύλη αντιμετωπίζεται μόνο ως εξεταστέα και όχι ως διδακτέα. Η γνώση που προσφέρεται σχετικά με τα θέματα που αφορούν τον ναζισμό είναι αποσπασματική. Τα παιδιά δεν μπορούν να τον συνδυάσουν με τη δράση αντίστοιχων πολιτικών ομάδων. Μπορεί να έχουν διδαχτεί ένα κεφάλαιο για τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και τη φασιστική ιδεολογία, αλλά ο τρόπος διδασκαλίας του να ακυρώνει τελείως την αφομοίωσή του. Δεν καταλήγει η διδασκαλία σε κατανόηση της ύλης. Μένουν μόνο αποσπασματικές εικόνες και ημερομηνίες» προσθέτει.

Όπως εξηγεί η κυρία Κουλούρη, το πρόβλημα είναι ότι «η διδασκαλία της Ιστορίας στα σχολεία είναι ελληνοκεντρική και όσες γνώσεις δίνονται για τη Γενική Ιστορία είναι τελείως αποκομμένες από το ιστορικό τους πλαίσιο. Δεν είναι παράλογο το ότι οι νέοι δεν μπορούν να συνδέσουν στο μυαλό τους τη Χρυσή Αυγή με τον ναζισμό. Έτσι είναι εύκολο μια επικίνδυνη ιδεολογία να περάσει στα παιδιά ως μόδα, ως κάτι που τα γοητεύει. Πολλές φορές δε και στο πανεπιστήμιο πολλοί φοιτητές μας δεν ξέρουν τι θα πει αντισημιτισμός...» λέει χαρακτηριστικά.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

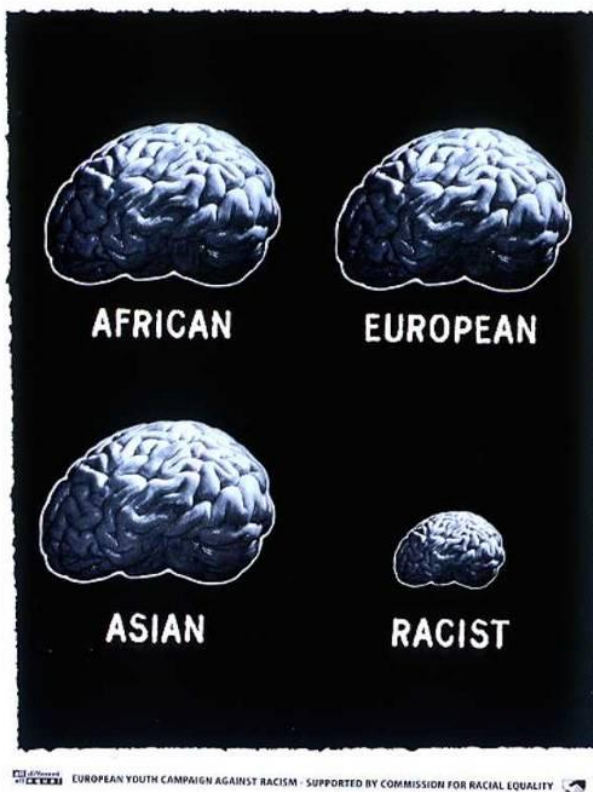

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

3. Κείμενο του συνθέτη Μάνου Χατζιδάκι για το νεοναζισμό και τον εθνικισμό που έγραψε τον Φεβρουάριο του 1993, λίγους μήνες πριν τον θάνατό του, το οποίο είχε δημοσιευτεί στο πρόγραμμα αντιναζιστικής συναυλίας που είχε δώσει η Ορχήστρα των Χρωμάτων με έργα Βάλ, Λίστ και Μπάρτον.

*Ο νεοναζισμός, ο φασισμός, ο ρατσισμός και κάθε αντικοινωνικό και αντιανθρώπινο φαινόμενο συμπεριφοράς δεν προέρχεται από ιδεολογία, δεν περιέχει ιδεολογία, **δεν συνθέτει** ιδεολογία. Είναι η μεγεθυμένη έκφραση-εκδήλωση του κτήνους που περιέχουμε μέσα μας χωρίς εμπόδιο στην ανάπτυξή του, όταν κοινωνικές ή πολιτικές συγκυρίες συντελούν, βοηθούν, ενισχύουν τη βάρβαρη και αντιανθρώπινη παρουσία του.*

Η μόνη αντιβίωση για την καταπολέμηση του κτήνους που περιέχουμε είναι η Παιδεία. Η αληθινή παιδεία και όχι η ανεύθυνη εκπαίδευση και η πληροφορία χωρίς κρίση και χωρίς ανήσυχη, αμφισβητούμενη συμπεραματολογία. Αυτή η παιδεία που δεν εφησυχάζει ούτε δημιουργεί

αυταρέσκεια στον σπουδάζοντα, αλλά πολλαπλασιάζει τα ερωτήματα και την ανασφάλεια...

Ο φασισμός στις μέρες μας φανερώνεται με δυο μορφές. Ή προκλητικός, με το πρόσχημα αντιδράσεως σε πολιτικά ή κοινωνικά γεγονότα που δεν ευνοούν την περίπτωσή τους ή παθητικός μες στον οποίο κυριαρχεί ο φόβος για ό,τι συμβαίνει γύρω μας. Ανοχή και παθητικότητα λοιπόν. Κι έτσι εδραιώνεται η πρόκληση. Με την ανοχή των πολλών. Προτιμότερο αργός και σιωπηλός θάνατος από την αντίδραση του ζωντανού και ευαίσθητου οργανισμού που περιέχουμε.

Το φάντασμα του κτήνους παρουσιάζεται ιδιαιτέρως έντονα στους νέους... Και μη βρίσκοντας αντίσταση από μια στέρεη παιδεία όλα αυτά δημιουργούν ένα κατάλληλο έδαφος για να ανθίσει ο εγωκεντρισμός η εγωπάθεια, η κενότητα και φυσικά κάθε κτηνώδες ένστιχτο στο εσωτερικό τους...

Βιώνουμε μέρα με τη μέρα περισσότερο το τμήμα του εαυτού μας – που ή φοβάται ή δεν σκέφτεται, επιδιώκοντας όσο γίνεται περισσότερα οφέλη. Όσπου να βρεθεί ο κατάλληλος «αρχηγός» που θα ηγηθεί αυτό το κατάπτυστο περιεχόμενό μας. Και τότε θα 'ναι αργά για ν' αντιδράσουμε. Ο νεοναζισμός είμαστε εσείς κι εμείς – όπως στη γνωστή παράσταση του Πιραντέλο. Είμαστε εσείς, εμείς και τα παιδιά μας... Ο νεοναζισμός δεν είναι θεωρία, σκέψη και αναρχία. Είναι μια παράσταση. Εσείς κι εμείς. Και πρωταγωνιστεί ο Θάνατος.

Πηγές:

<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/ebook/show.php/DSGL106/282/2018,6877/unit=1035>

<http://el.wikipedia.org/wiki/>

Σκουλάτου Β., Δημακοπούλου Ν., Κόνδη Σ. (2005) Ιστορία Νεότερη και σύγχρονη. Αθήνα: ΟΕΔΒ, σς. 152-184, 189-223.

Εφημερίδα, Το Βήμα, 23/9/2012. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά:

Για το κείμενο του Χατζιδάκι:
http://www.musicpaper.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1800&catid=2&Itemid=36

Google images

Ομάδα Β: εδραίωση του ναζισμού στη μεσοπολεμική Γερμανία

Γραπτά κείμενα:

Ευγένιος Ιονέσκο, Πρόλογος στο θεατρικό έργο *Ρινόκερος*

http://www.nt-archive.gr/viewfiles1.aspx?playID=623&programID=166&programFileDisk=Y1997PLO4PR1PG999_sc.jpg

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΡΙΝΟΚΕΡΟΣ

Ο Ιονέσκο για τον Ρινόκερο

ΣΤΑ 1938, Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΝΤΕΝΙ ΝΤΕ ΡΟΥΖΜΟΝ βρισκόταν στη Νυρεμβέργη της Γερμανίας τη μέρα μιας ναζιστικής διαδήλωσης. Μας αφηγείται πως είχε σταθεί στο κέντρο ενός πυκνού πλήθους, που περίμενε την άφιξη του Χίτλερ. Οι άνθρωποι γύρω του είχαν αρχίσει ν' ανυπομονούν, όταν φάνηκε στο βάθος-βάθος μιας λεωφόρου, μικροσκοπικός στο ξέμακρο, ο Φύρερ με την ακολουθία του. Από μακριά, ο αφηγητής είδε το πλήθος να καταλαμβάνεται προοδευτικά από ένα είδος υστερίας, επευφημώντας

σαν τρελό τον απαίσιο εκείνο άνθρωπο. Η υστερία απλωνόταν, προχωρούσε, με τον Χίτλερ μαζί, σαν πλημμυρίδα. Στην αρχή, ο αφηγητής έμεινε έκπληκτος απ' αυτή την παράκρουση. Όταν όμως ο Φύρερ πλησίασε για καλά και η γενική υστερία μεταδόθηκε και στους ανθρώπους που βρίσκονταν πλάι του, ο Ντενί ντε Ρουζμόν ένιωθε μέσα του αυτή τη λύσσα να τείνει να τον κατακτήσει και τον ίδιο, αυτή η παράκρουση τον «πλέκτριζε». Ήταν έτοιμος να υποκύψει σ' αυτή τη μαγεία, όταν ξάφνου κάτι ανέβηκε από τα κατάβαθα του είναι του και αντιστάθηκε στη μαζική θύελλα. Ο Ντενί ντε Ρουζμόν μάς λέει πως ένιωθε άσχημα, φρικτά μόνος, μέσα στο πλήθος, ταυτόχρονα αντιστεκόταν και δίσταζε. Ύστερα, ενώ σπκόθηκαν «κυριολεκτικά» οι τρίχες της κεφαλής του, κατάλαβε τι νόημα είχε αυτή η Ιερή Φρίκη. Εκείνη τη στιγμή δεν αντιστεκόταν πια η σκέψη του, δεν του έρχονταν στο μυαλό επιχειρήματα, μα όλο το είναι του, όλη του η «προσωπικότητα», επαναστατούσε.

Ίσως αυτό να είναι το σημείο εκκίνησης του *Ρινόκερου*: είναι χωρίς αμφιβολία αδύνατον, τη στιγμή που κατακλύζεται κανείς από επιχειρήματα, δόγματα, «πνευματικά» συνθήματα, προπαγάνδες κάθε είδους, να δώσει την ίδια εκείνη στιγμή μια εξήγηση της άρνησής του (να υποκύψει). Ο συζητητικός στοχασμός θα έρθει, μα προφανώς αργότερα, για να υποστηρίξει αυτή την άρνηση, αυτή τη φυσική, εσωτερική αντίσταση, αυτή την απάντηση μιας ψυχής. Ο Μπερανζέ, λοιπόν, δεν καλοξέρει την ίδια εκείνη ώρα γιατί αντιστέκεται στη ρινοκεριτίδα, κι αυτό αποδεικνύει πως η αντίστασή του είναι αυθεντική και βαθιά. Ο Μπερανζέ είναι ίσως, σαν τον Ντενί ντε Ρουζμόν, αλλεργικός απέναντι στις κινήσεις και εκδηλώσεις του πλήθους, στα εμβατήρια, στρατιωτικά και άλλα. Ο *Ρινόκερος* είναι αναμφι-

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
πρόγραμμα για την ανάπτυξη

Ο ΙΟΝΕΣΚΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΙΝΟΚΕΡΟ

σθήητα αντιναζιστικό έργο, προπαντός όμως είναι ένα έργο που αντιτίθεται σε όλες τις μαζικές υστερίες κι επιδημίες, που κρύβονται κάτω από την καλύπτρα της λογικής και των ιδεών, μα που δεν παύουν να είναι σοβαρές κοινωνικές ασθένειες, των οποίων οι ιδεολογίες δεν αποτελούν παρά το «άλλοθι». Αν διαπιστώσουμε πως η ιστορία παραλογίζεται, πως τα ψεύδη τής κάθε προπαγάνδας υπάρχουν για να καλύπτουν τις αντιφάσεις ανάμεσα στα γεγονότα και τις ιδεολογίες που υποστηρίζουν, αν καταφέρουμε να ριξουμε ένα ξεκάθαρο βλέμμα στην επικαιρότητα, αυτό είναι αρκετό για να μας εμποδίσει να υποκύψουμε στην παράλογη «λογική» που μας σερβίρουν και να γλιτώσουμε απ' όλους τους ιλιγγούς.

Οι οπαδοί διαφόρων δογματισμών προσήψαν βέβαια στον συγγραφέα το γεγονός ότι πήρε μια «αντιδιανοουμενίστικη» θέση και διάλεξε για κύριο ήρωα έναν μάλλον απλό άνθρωπο. Θεώρησα όμως καλό να μην παρουσιάσω ένα εμπιαθές ιδεολογικό σύστημα, για να το αντιπαρατάξω στα άλλα τρέχοντα ιδεολογικά συστήματα. Σκέφτηκα πως αυτό που έπρεπε απλούστατα να αποδείξω ήταν η μηδαμινότητα αυτών των τρομερών συστημάτων, το πού μας οδηγούν, πώς φλογίζουν τους ανθρώπους, τους αποκτηνώνουν κι ύστερα τους καταντάνε σκλάβους. Σίγουρα θα αντιληφθεί κανείς πως τα λόγια του Μποτάρ, του Ζαν, του Ντυτάρ δεν είναι παρά οι «φόρμουλες-κλειδιά», τα συνθήματα των διαφόρων δογμάτων, που κρύβουν κάτω από την προσωπίδα της αντικειμενικής ψυχρότητας τις πιο παράλογες και άγριες παρορμήσεις. Είναι κι ο Ρινόκερος μια απόπειρα διάλυσης αυτών των «μεταφυσικών ψυχώσεων».

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΙΟΝΕΣΚΟ
Περ. «Θέατρο 62»

Οι αρχές της ναζιστικής προπαγάνδας

Οι μεγάλες μάζες ενός λαού δεν κατανοούν τις αφηρημένες έννοιες. Μόνο το συναίσθημα τις συγκινεί· και σ' αυτό βρίσκονται οι πηγές των αντιδράσεών τους, τόσο των θετικών όσο και των αρνητικών.

Η δυνατότητα αφομοίωσης στις μεγάλες μάζες είναι πολύ περιορισμένη, η διανοητική τους δύναμη μικρή· αντίθετα απεριόριστη είναι η τάση της μάζας να λησμονεί. Γι' αυτό κάθε αποτελεσματική προπαγάνδα οφείλει να περιορίζεται σε ελάχιστα σταθερά σημεία και να τα αξιοποιεί με έντονες στερεότυπες φράσεις. Η μάζα δεν θα θυμηθεί παρά τότε μόνο, όταν της επαναλάβουν χίλιες φορές ορισμένες απλές έννοιες... Εάν ψεύδεσθε, πρέπει τα ψεύδη σας να είναι πελώρια... Κι απ' το πιο μεγάλο ψέμα, πάντοτε γίνεται πιστευτό ένα μέρος του...

A. Χίτλερ, Ο αγώνας μου (απόσπασμα)

Η προπαγάνδα, κύριο στήριγμα της χιτλερικής δικτατορίας

Με τα τεχνικά επιτεύγματα της εποχής μας, όπως το ραδιόφωνο και το μεγάφωνο, 80 εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν το δικαίωμα σε κάθε προσωπική σκέψη. Κι έτσι έγινε κατορθωτό να υποταχθούν στη θέληση του ενός... Οι παλιές δικτατορίες είχαν ανάγκη, ακόμη και στη βάση τους, από αξιόλογους συνεργάτες ικανούς να σκέπτονται και να δρουν με δική τους πρωτοβουλία. Στην τεχνολογική εποχή μας, το κάθε ολοκληρωτικό σύστημα μπορεί να δράσει μόνο του, από την κορυφή. Μόνο τα μέσα μαζικής επικοινωνίας ενεργοποιούν τα κατώτερα στελέχη. Έτσι δημιουργείται ένας νέος τύπος ανθρώπου που είναι έτοιμος να εκτελεί την κάθε εντολή χωρίς να επιτρέπει στον εαυτό του την παραμικρή κριτική.

Απολογία του Άλβερ Σπέερ, υπουργού εξοπλισμού της χιτλερικής Γερμανίας στη Δίκη της Νυρεμβέργης

Πώς θέλει ο Χίτλερ τη διαπαιδαγώγηση των νέων

Η διαπαιδαγώγησή μου είναι σκληρή. Η αδυναμία πρέπει να διώχνεται με μαστίγιο. Στα σχολεία μου θα ανδρωθεί μια νεολαία που θ' αλλάξει τον κόσμο. Θέλω μια νεολαία απότομη, αυταρχική, ατρόμητη και σκληρή. Πρέπει να υπομένει τον πόνο. Δεν πρέπει να υπάρχει σ' αυτή κανένα ίχνος αδυναμίας ή τρυφερότητας... Δυνατή και όμορφη, έτσι ονειρεύομαι τη νεολαία μου. Θα είναι ικανή να πραγματοποιεί όλες τις φυσικές ασκήσεις. Θέλω να δημιουργήσω μια αθλητική νεολαία. Αυτός είναι ο πρώτος και ο κυριότερος στόχος. Έτσι θα κατορθώσω να εξαλείψω χιλιετηρίδες ανθρωπίνης υποτέλειας... Έτσι θα έχω μπροστά μου τον καθαρό και ευγενικό καρπό της φύσης. Δεν θέλω πνευματική καλλιέργεια. Η επιστήμη θα διέφθειρε τη νεολαία μου. Αλλά οφείλει να μάθει να αυτοκυριαρχείται. Θέλω να μάθει να νικά, και στις σκληρότερες δοκιμασίες, το φόβο και το θάνατο. Αυτό είναι το ύψιστο κατόρθωμα μιας ηρωικής νεολαίας, απ' αυτή θα ξεπηδήσει ο ελεύθερος άνθρωπος, μέτρο και κέντρο του κόσμου, ο άνθρωπος δημιουργός, ο άνθρωπος Θεός. Στα σχολεία μου θα λατρεύεται η εικόνα του ωραίου και αυτοκυρίαρχου ανθρώπου.

Ράουσνικ, Συνομιλίες με τον Χίτλερ

Ταινίες

The Great Dictator (1940): Η εκπληκτική σάτιρα της ναζιστικής Γερμανίας με τον μοναδικό Charlie Chaplin ως δικτάτορα.

Schindler's List (1993): Μια από τις καλύτερες και πιο ανθρώπινες ταινίες με θέμα τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ταινία παρουσιάζει την πραγματική ιστορία του Γερμανού επιχειρηματία Oscar Schindler, ο οποίος έσωσε τις ζωές χιλίων και παραπάνω Πολωνοεβραίων κατά τη δίωξη τους από τους Ναζί.

Swing Kids (1993): Η ιστορία μιας ομάδας νέων στη ναζιστική Γερμανία που λατρεύουν τη μουσική και το χορό swing. Όταν κάποιοι από την ομάδα εντάσσονται στη ναζιστική νεολαία, οι ισορροπίες θα αλλάξουν...

Πηγές:

Σκουλάτου Β., Δημακοπούλου Ν., Κόνδη Σ. (2005) Ιστορία Νεότερη και σύγχρονη. Αθήνα: ΟΕΔΒ, σς. 184-188.

http://www.nt-archive.gr/viewfiles1.aspx?playID=623&programID=166&programFileDisk=Y1997PL04PR1PG999_sc.jpg

<http://users.sch.gr/pchaloul/nazi-eglima.htm>

<http://www.imdb.com/>

google images

Ομάδα Γ: στρατόπεδα (εργασίας, συγκέντρωσης, εξόντωσης)

Σημειώσεις για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης για την ψηφιακή αφήγηση

- Τα πρώτα στρατόπεδα συγκέντρωσης δημιουργήθηκαν στην Γερμανία από τις αρχές της Ναζιστικής διακυβέρνησης το 1933 και ήταν κυρίως στρατόπεδα εργασίας. Τα στρατόπεδα αυτά αποτελούνταν από πολιτικούς κρατούμενους και ανεπιθύμητα άτομα τα οποία θεωρούνταν επικίνδυνα για το καθεστώς.
- Η μεγάλη πλειοψηφία των αιχμαλώτων στα στρατόπεδα συγκέντρωσης ήταν Εβραίοι, Πολωνοί, Σοβιετικοί, αιχμάλωτοι πολέμου, ομοφυλόφιλοι, Τσιγγάνοι, Μάρτυρες του Ιεχωβά.
- 1941 οι Ναζιστές άρχισαν να δημιουργούν τα στρατόπεδα εξόντωσης ή θανάτου με μόνο σκοπό την βιομηχανική δολοφονία των Εβραίων της

Ευρώπης. Αυτά τα στρατόπεδα εγκαταστάθηκαν στις κατεχόμενες Πολωνία και Λευκορωσία.

- Περισσότεροι από τρία εκατομμύρια Εβραίοι επρόκειτο να βρουν το θάνατο στα στρατόπεδα εξόντωσης, κυρίως μέσω δηλητηριωδών αερίων στους "θαλάμους αερίων".
- Τα μεγαλύτερα και πιο γνωστά στρατόπεδα θανάτου ήταν του Μπέλζεκ, του Σομπιμπόρ, της Τρεμπλίνκα και του Άουσβιτς-Μπίρκεναου, συνήθως αναφέρονται ως «στρατόπεδα συγκέντρωσης».
- Πολλές γερμανικές εταιρίες χρησιμοποίησαν εργατικό δυναμικό από στρατόπεδα συγκέντρωσης, ειδικά κατά τη διάρκεια του Πολέμου.
- Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης έγιναν σταδιακά οι τόποι όπου όσοι θεωρούνταν εχθροί των Ναζί, περιλαμβανομένων των Εβραίων και των αιχμαλώτων πολέμου, είτε θανατώνονταν είτε υποχρεώνονταν σε καταναγκαστική εργασία είτε κρατούνταν σε συνθήκες υποσιτισμού και βασανιστηρίων.
- Τα περισσότερα στρατόπεδα κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου βρίσκονταν στην περιοχή της Γενικού Κυβερνείου στην Πολωνία .
- Η μεταφορά των κρατουμένων γινόταν κάτω από άθλιες συνθήκες με τη χρήση αμαξοστοιχιών για τη μεταφορά εμπορευμάτων, μέσα στα οποία πολλοί πέθαιναν πριν φτάσουν στον προορισμό τους.
- Σκοπός των <<στρατοπέδων εξόντωσης>> δεν ήταν ο εγκλεισμός και η καταναγκαστική εργασία, όπως στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, αλλά η συστηματική και χωρίς οίκτο εξόντωση όσων μεταφέρονταν σε αυτά.
- Οι συνθήκες εργασίας στα στρατόπεδα συγκέντρωσης ήταν απάνθρωπες και οι κρατούμενοι οδηγούνταν συχνά σε θαλάμους αερίων ή εκτελούνταν αν δεν δούλευαν αρκετά γρήγορα.

- Οι μαζικές εκτελέσεις γίνονταν με διάφορους τρόπους:
  - Σε θαλάμους δηλητηριωδών αερίων: οδηγούνταν ανυποψίαστοι σε θαλάμους που στην οροφή είχαν σωληνώσεις ως ντουζιέρες. Τους ζητούσαν να βγάλουν τα ρούχα τους και κλείδωναν οι πόρτες, αλλά αντί για νερό από τις ντουζιέρες, αλλά και από το πάτωμα, έβγαινε δηλητηριώδες αέριο. Στη συνέχεια τα νεκρά σώματα αποτεφρώνονταν σε φούρνους!
  - Με θανατηφόρο ένεση και μετά στα κρεματόρια...
  - Με αγχόνη δημόσια

- Μετά το τέλος του πολέμου τα στρατόπεδα έγιναν τόποι τρομακτικών ιατρικών πειραμάτων. Πολλοί κρατούμενοι υποβάλλονταν σε δοκιμές πειραματικών ουσιών και θανατηφόρων φαρμάκων.

- Τα στρατόπεδα απελευθερώθηκαν από τις Συμμαχικές δυνάμεις κατά τα έτη 1943-1945.

- Μετά το τέλος του πολέμου τα στρατόπεδα συγκέντρωσης τέθηκαν και πάλι σε λειτουργία από τις Σοβιετικές κατοχικές δυνάμεις και χρησιμοποιήθηκαν για τη φυλάκιση πολιτικών αντιπάλων, που περιλάμβαναν από πρώην Ναζιστές μέχρι σοσιαλδημοκράτες.

- Οι ομοφυλόφιλοι κρατούμενοι δεν αφέθηκαν ποτέ ελεύθεροι.

Πηγές:

<http://el.wikipedia.org/wiki/>

<http://users.sch.gr/pchaloul/nazi-eglima.htm>

Εικόνες από στρατόπεδα συγκέντρωσης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τα κυριότερα Ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης στην Ευρώπη, τα έτη 1943-1944.

Το στρατόπεδο συγκέντρωσης του Άουσβιτς κοντά στην Κρακοβία της νότιας Πολωνίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Μπρκενάου

Όταν έφθαναν, ξεχώριζαν τους άντρες από τις γυναίκες. Κάθε κρατούμενος είχε πια μια ανεξίτηλη σφραγίδα στο χέρι με τον αριθμό του. Οι σφραγίδες δεν έσβηναν σε όλη τη ζωή τους. Ντύνονταν με ριγέ πιζάμες μεταχειρισμένες και βρώμικες, χωρίς παπούτσια και κυριολεκτικά "στοιβάζονταν" σε θαλάμους:

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Κρατούμενοι στο στρατόπεδο Mauthausen στις 5 Μαΐου 1945

Μαουτχάουζεν, καταναγκαστικά έργα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Οι κρατούμενοι ταλαιπωρούνταν από την εξαντλητική εργασία, τα βασανιστήρια, την κακή διατροφή, την απουσία ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, την αβιταμίνωση, τη σκελετοποίηση, τις δερματοπάθειες

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Μαζικές εκτελέσεις

Παπούτσια εκτελεσθέντων

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ο στρατηγός (και αργότερα πρόεδρος των Η.Π.Α.) Ντουάιτ Αϊζενχάουερ επιθεωρεί πτώματα κρατουμένων σε στρατόπεδο συγκέντρωσης μετά την απελευθέρωσή του το 1945

Πηγές:

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμού
& Αθλητισμού

MIS: 296579 – Π.3.2.5: Πυλοτική εφαρμογή σεναρίων
Β' Λυκείου «Όταν η ιστορία παραλογίζεται»
Σελίδα 44 από 61

<http://el.wikipedia.org/wiki/>

<http://users.sch.gr/pchaloul/nazi-eglima.htm>

google images

Μαρτυρίες

«Βρισκόμαστε στον προθάλαμο του φούρνου του Γκροσρόζεν. Δεν υπάρχει θάλαμος αερίων σ' αυτό το στρατόπεδο συγκεντρώσεως. Την λειτουργία του φούρνου των κρεματορίων είχε αναλάβει ένας Ρώσος αιχμάλωτος,... Μετέφερε τις τέφρες τους σ' ένα κοντινό χωράφι όπου τις χρησιμοποιούσαν για λίπασμα. Σ' αυτό το χωράφι φύτευαν λαχανικά για το συσσίτιο του στρατοπέδου. Όλα αυτά τα γνωρίζω γιατί ήμουν κι εγώ ένας από τους φυλακισμένους που δούλευαν στον λαχανόκηπο.

»...Ο "γιατρός" "κουνά" το κεφάλι. Ο αιχμάλωτος δεν ήταν εντελώς άχρηστος. Τρία επίχρυσά δόντια. Ο "γιατρός" ζωγραφίζει ένα μεγάλο σταυρό με ένα κραγιόνι, στο μέτωπο του αιχμαλώτου... Τα δόντια δεν ανήκαν πια στους ιδιοκτήτες τους, αλλά τους έδιναν την άδεια να τα χρησιμοποιούν....

»Οι αιχμάλωτοι που πήγαν προς την αριστερή πλευρά (θάνατος) παρουσιάζονται με ταχύτητα, μπροστά στον νέο άνδρα, με την λευκή μπλούζα του γιατρού. Εφοδιασμένος με μια σύριγγα, διατάζει τον ασθενή με το γυμνωμένο μπράτσο, να καθίσει στην καρέκλα. Δυο στρατιώτες των Ες-Ες τον συγκρατούν. Μ' ένα ζωηρό βήμα, ο "γιατρός" στέκεται απέναντί του, και μπηγεί την βελόνα, στην καρδιά του, με μια γρήγορη και εύστοχη κίνηση. Η σύριγγα περιέχει μια θανατηφόρα δόση, φαινικού οξέως... Περιμένουν κι άλλοι στη σειρά. Τα πτώματα σέρνονται στους φούρνους από την πόρτα της εξόδου... Σε λίγο, αυτοί που είναι απ' έξω θα ιδούν τον καπνό να βγαίνει από την καμινάδα.»

(Σιμόν Βίζενταλ, **Οι δολοφόνοι βρίσκονται ανάμεσά μας**, εκδ. Καμαρινόπουλου, Αθήναι 1968)

Ο διοικητής του στρατοπέδου του Άουσβιτς μιλάει για το έργο του:

«Είμαι 46 χρόνων και είμαι μέλος των SS από το 1934. Από το 1934 είμαι επίσης μέλος της ομάδας "Νεκροκεφαλές". Από το 1934, χωρίς καμιά διακοπή, υπηρέτησα στις διοικητικές υπηρεσίες των στρατοπέδων συγκέντρωσης... Υπήρξα διοικητής του Αούσβιτς ως τις 31 Δεκεμβρίου 1944 και υπολογίζω ότι περίπου 2.500.000

κρατούμενοι εξοντώθηκαν με το γκάζι ή στους ειδικούς κλιβάνους. Συγχρόνως 500.000 κρατούμενοι πέθαναν από την πείνα και από διάφορες ασθένειες. Συνολικά 3.000.000 άνθρωποι χάθηκαν στο Άουσβιτς. Αυτός ο αριθμός αντιπροσωπεύει περίπου το 70-80% όλων των κρατουμένων που πέρασαν από κει. Αυτοί που επέζησαν χρησιμοποιήθηκαν σε καταναγκαστικά έργα μέσα στα όρια του στρατοπέδου. Ανάμεσα στα θύματα ήταν περίπου 100.000 Γερμανοί Εβραίοι και ένας μεγάλος αριθμός από Εβραίους της Ολλανδίας, της Γαλλίας, του Βελγίου, της Πολωνίας, της Τσεχοσλοβακίας, της Ουγγαρίας και της Ελλάδας.»

(Λ. Πολλιακώφ και Ζ. Βουλφ, **Το 3^ο Ράιχ και οι Εβραίοι**)

Πηγές: <http://users.sch.gr/pchaloul/nazi-eglima.htm>

Λογοτεχνικές πηγές

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η εικόνα του εξωφύλλου:

Μνημείο στο Μαουτχάουζεν.

Έργο του γλύπτη Μέμου Μακρή

«Έχουν περάσει είκοσι χρόνια από τότε και μόνο τώρα νιώθω σε θέση να θίξω και να καταγράψω τομέρος αυτό της ζωής μου και της ζωής τόσων άλλων. Σήμερα, που βλέπω τη "συνάντηση του παρελθόντος με το παρόν" ξεκαθαρίζουν στη σκέψη μου γεγονότα που δεν είχα καταλάβει. Ίσως να τα κατάλαβα τώρα...».

Αυτά γράφει ο Ιάκωβος Καμπανέλλης για το βιβλίο του. Το βιβλίο είναι μια αληθινή ιστορία για το Μαουτχάουζεν, ένα στρατόπεδο συγκεντρώσεως των Ες - Ες, στην

Αυστρία, στη διάρκεια του πολέμου. Στο μακρύ κατάλογο των κρατουμένων ήταν γραμμένος κι ο Καμπανέλλης. Έζησε τη φρίκη της ναζιστικής θηριωδίας, που αφηγείται εδώ με δραματικό και συναρπαστικό τρόπο. Το «Μαουτχάουζεν» είναι το μόνο πεζό έργο του συγγραφέα.

Ο Ιάκωβος Καμπανέλλης ήταν γνωστός σαν θεατρικός συγγραφέας. Έργα του έχουν παιχτεί στο Εθνικό Θέατρο, στο Θέατρο Τέχνης, σε σκηνές του ελεύθερου ελληνικού θεάτρου και, μεταφρασμένα, σε πολλές χώρες της Ευρώπης.

Διαθέσιμο στο: <http://it.scribd.com/doc>

Συνέντευξη του Ιάκωβου Καμπανέλλη για το Μαουτχάουζεν:
<http://www.palmografos.com/permalink/9226.html>

Τραγούδια

Μίκη Θεοδωράκη, Η μπαλάντα του Μαουτχάουζεν (Αντώνης:
<http://www.youtube.com/watch?v=cO1LgqiUVX8&feature=related> / Άσμα
Ασμάτων: <http://www.youtube.com/watch?v=K9oXXboppqk&feature=related>

Ταινίες

Alain Resnais, Nuit et Brouillard (1955):
http://www.youtube.com/results?search_query=nuit+et+brouillard+1955&og=Nuit+et+Brouillard&gs_l=youtube.1.1.0l9j0i5.71954.71954.0.88378.1.1.0.0.0.337.337.3-1.1.0...0.0...1ac.2.AJTrp1QsHak

4^η, 5^η, 6^η, 7^η, 8^η, 9^η & 10^η διδακτική ώρα

Γ' φάση: Εργαστήριο και τάξη εξοπλισμένη με υπολογιστή και προβολικό. Κατασκευή τελικών προϊόντων, συντονισμός της ψηφιακής αφήγησης με τα υπό ανάγνωση κείμενα

Επειδή το υλικό που παρέδωσαν οι ερευνητικές ομάδες είναι διαχειρίσιμο, όχι εκτενές και πληροί εν πολλοίς τα κριτήρια της ποιότητας, της επάρκειας και της συνάφειας με το θέμα, συμφωνούμε με τη συνάδελφο που επεξεργάζεται το οικείο θέμα της ερευνητικής εργασίας να παραδοθούν οι φάκελοι ως έχουν στην ομάδα που θα κατασκευάσει τα τελικά προϊόντα. Αυτό μας διευκολύνει και από πλευράς διαχείρισης του σχολικού χρόνου. Συζητούμε, στη συνέχεια, τη χρονική διάρκεια της γιορτής, παρουσία του υποδιευθυντή του σχολείου και υπεύθυνου της χορωδίας, για να καθορίσουμε τη διάρκεια της ψηφιακής αφήγησης. Χωρίζουμε τη γιορτή σε τρία μέρη: α) αφήγηση-αναγνώσεις σχετικά με το θέμα του ναζισμού· β) θεατρικό δρώμενο και γ) τραγούδια από τη χορωδία του σχολείου. Συμφωνούμε η διάρκεια της αφήγησης με τις αναγνώσεις να είναι περίπου 30'. Η παράμετρος της διάρκειας της αφήγησης είναι σημαντική, ώστε η ομάδα που έχει αναλάβει τη σχετική αποστολή να διαχειριστεί κατάλληλα το υλικό.

Στο εργαστήριο της πληροφορικής, στο πλαίσιο του μαθήματος Εφαρμογές Υπολογιστών αυτήν τη φορά, διατίθενται δύο σταθμοί εργασίας για την κατασκευή της ψηφιακής αφήγησης με την ομάδα των μαθητών που την έχει αναλάβει, παρουσία εμού και της καθηγήτριας της Πληροφορικής. Στους υπολογιστές είναι ήδη εγκατεστημένο το λογισμικό Windows Movie Maker. Στον ένα σταθμό εργασίας οι δύο μαθητές επεξεργάζονται τα κείμενα και τις εικόνες, ενώ στον άλλο τις ταινίες και τα αρχεία ήχου. Η υπο-ομάδα με τα κείμενα – εικόνες, λαμβάνοντας υπόψη τους θεματικούς άξονες (α) ιστορικό πλαίσιο, β) εδραίωση του ναζισμού και γ) στρατόπεδα), δημιουργεί τα πλάνα ενσωματώνοντας κείμενα και εικόνες. Η άλλη υπο-ομάδα παρακολουθεί την ταινία *Nuit et Brouillard* (την έχουμε κατεβάσει από το Youtube μέσω του YTD Video Downloader), με σκοπό να επιλέξει τα πλάνα που θα ενσωματωθούν στην ψηφιακή αφήγηση. Τις άλλες δύο ταινίες (*The Great Dictator*, *Swing Kids*), λόγω χρόνου, αναλαμβάνουν να τις παρακολουθήσουν στο σπίτι και να κάνουν ανάλογη εργασία.

Η παρουσία της καθηγήτριας της Πληροφορικής είναι απαραίτητη, γιατί προκύπτουν διαρκώς τεχνικής φύσεως ζητήματα που πρέπει να επιλυθούν και τα

οποία καθυστερούν τις εργασίες. Αυτά αφορούν κυρίως στην ενσωμάτωση των αποσπασμάτων από τις ταινίες και τις μετατροπές των αρχείων. Ο δικός μου πάλι ρόλος εστιάζεται στη συνεργασία με τους μαθητές για την ενσωμάτωση πλαισίου κειμένου στα πλάνα, κυρίως ως προς το περιεχόμενο. Έχουν στη διάθεσή τους το υλικό των ερευνητικών ομάδων της προηγούμενης φάσης και ειδικά τα κείμενα σε επεξεργαστή κειμένου, αλλά χρειάζονται βοήθεια στην επιλογή και κυρίως τη διατύπωση σε πολύ σύντομο και περιεκτικό λόγο. Συζητούμε, επίσης, την καταλληλότητα και θέση των εικόνων.

Το πρώτο δίωρο ολοκληρώσαμε τα πλάνα με τα κείμενα και τις εικόνες καθώς και την επιλογή αποσπασμάτων από την ταινία. Το επόμενο δίωρο προέκυψαν πολλές δυσκολίες ως προς το πώς θα ενσωματώσουμε τα αποσπάσματα της ταινίας. Χρειάστηκαν πολλές αλλαγές και πειραματισμοί· εδώ η βοήθεια της καθηγήτριας της Πληροφορικής ήταν πολύτιμη. Αποφασίζουμε, καταρχάς, να μη συμπεριλάβουμε αποσπάσματα από την ταινία *Swing Kids*, γιατί λόγω του μεγάλου μήκους της ταινίας είναι δύσκολο έως αδύνατο να τη διαχειριστούμε στο περιβάλλον του Movie Maker. Τα παιδιά είχαν κατεβάσει απόσπασμα από την ταινία *The Great Dictator* με τον λόγο του δικτάτορα, αλλά αποφασίζουμε τελικά να μην το συμπεριλάβουμε, δεδομένου ότι η διάρκεια της αφήγησης υπερβαίνει κατά πολύ τα προκαθορισμένα όρια. Ενσωματώνουμε, επίσης ένα βίντεο από το Youtube με το τραγούδι «Ο Αντώνης» και ένα αρχείο ήχου με το τραγούδι «Άσμα ασμάτων» από την *Μπαλάντα του Μαουτχάουζεν* του Μ. Θεοδωράκη σε στίχους Ι. Καμπανέλλη. Επεξεργαζόμαστε, επίσης, τα εισαγωγικά και τελικά πλάνα, προσπαθώντας να στήσουμε γέφυρες ανάμεσα στο τότε και στο τώρα. Αξιοποιούμε γι' αυτό δύο κείμενα που εντόπισαν και συμπεριέλαβαν στο υλικό τους οι ερευνητικές ομάδες της β' φάσης: το κείμενο για τη διδασκαλία της ιστορίας της Χριστίνας Κουλούρη από το άρθρο της Μ. Παπαματθαίου «Οι μαθητές μαθαίνουν τον ναζισμό από τις... ταινίες» (εισαγωγικά πλάνα) και αυτό του Μάνου Χατζιδάκι για τον νεοναζισμό (το οποίο θα αναγνωστεί κατά το τέλος της αφήγησης). Οι δυσκολίες στην ολοκλήρωση της ψηφιακής αφήγησης δε μας επιτρέπουν την κατασκευή αφίσας τελικά. Τη δεύτερη ώρα από το

δίωρο αυτό, η υπο-ομάδα που είχε επεξεργαστεί τα πλάνα με τα κείμενα-εικόνες δημιουργεί στο περιβάλλον του επεξεργαστή κειμένου το πρόγραμμα της γιορτής.

Τις επόμενες τρεις μέρες συναντιόμαστε σε αίθουσα εξοπλισμένη με υπολογιστή και προβολικό με την ομάδα κατασκευής της ψηφιακής αφήγησης/προγράμματος και την ομάδα που έχει αναλάβει τις αναγνώσεις των κειμένων. Έχει διατεθεί η τελευταία ώρα του ωρολόγιου προγράμματος για τις πρόβες. Πρέπει να επιλέξουμε τα κείμενα που θα αναγνωστούν τελικά, σε σχέση με το περιεχόμενο της ψηφιακής αφήγησης, και αντίστοιχα τους αναγνώστες και τον κύριο αφηγητή. Θα πρέπει επίσης να ρυθμίσουμε τον χρονισμό των πλάνων σε σχέση με τις αναγνώσεις, βασικό στοιχείο νοσηματοδότησης της όλης παράστασης. Αφού καταλήγουμε στην επιλογή των κειμένων και την κατανομή στους αναγνώστες, οι μαθητές διαβάζουν τα κείμενα. Μας δίνεται η ευκαιρία να συζητήσουμε για τα παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά στοιχεία της επικοινωνίας, τη στάση του σώματος, το βλέμμα προς το κοινό, τη σωστή άρθρωση, τον χρωματισμό και την ένταση της φωνής, τον επιτονισμό κλπ. Οι μαθητές που ασχολούνται με την ψηφιακή αφήγηση ρυθμίζουν τον χρονισμό των πλάνων σε σχέση με τις αναγνώσεις. Γίνονται επίσης διορθώσεις στο πρόγραμμα της γιορτής βάσει του τελικού πλάνου.

Τεκμήρια από την εφαρμογή της Γ' φάσης

Το συνοδευτικό κείμενο της ψηφιακής αφήγησης

A. Εισαγωγή (αφηγήτρια)

Καλημέρα σας

Τη φετινή γιορτή για την 28^η Οκτωβρίου ανέλαβε η Δευτέρα τάξη του σχολείου μας. Προσπαθήσαμε, μαθητές και μαθήτριες της τάξης μας, να συμμετέχουμε ενεργά όχι μόνο στην παρουσίαση, αλλά και στην προετοιμασία της. Αναζητήσαμε ποικίλο υλικό από γραπτές πηγές, εικόνες, videos, ταινίες και τραγούδια. Από το υλικό αυτό επιλέξαμε ορισμένα που συνθέτουν τη δική μας αφήγηση για τα γεγονότα που σημάδεψαν όχι μόνο τη χώρα μας, αλλά ολόκληρο τον πλανήτη. Όπως, θα δείτε δεν εστιάσαμε στην ηρωική διάσταση της σημερινής επαιτείου: το νικηφόρο αγώνα των Ελλήνων στο Ελληνοαλβανικό μέτωπο και την ηρωική τους αντίσταση στις δυνάμεις του Άξονα. Ερευνήσαμε τις αιτίες που

γέννησαν τον πόλεμο. Ερευνήσαμε το ιστορικό πλαίσιο που ανέδειξε φαινόμενα όπως αυτά του φασισμού και ναζισμού. Ερευνήσαμε, τέλος, ορισμένες τραγικές του όψεις, όπως αυτές των στρατοπέδων συγκέντρωσης και εξόντωσης.

Οι ιστορικοί λένε ότι πρέπει να είμαστε προσεκτικοί με τις συγκρίσεις και τον παραλληλισμό των γεγονότων. Ωστόσο, ακόμα κι αν η ιστορία δεν επαναλαμβάνεται, η γνώση του παρελθόντος μας βοηθά να καταλάβουμε περισσότερο αυτό που είμαστε σήμερα, αυτό που μπορεί να γίνουμε αύριο...

Διδασκαλία της ιστορίας: ανάγνωση

Β. Ποιο ιστορικό πλαίσιο ανέδειξε τον φασισμό και το ναζισμό;

- Το 1918 τελειώνει ο α΄ παγκόσμιος πόλεμος. Στη Γερμανία ευνοείται η εγκαθίδρυση της δημοκρατίας της Βαϊμάρης, που δεν διαθέτει λαϊκά ερείσματα ούτε την στήριξη του πολιτικού κόσμου. Στις 28 Ιουνίου του 1919 υπογράφεται η Συνθήκη των Βερσαλλιών με ταπεινωτικούς όρους για τη Γερμανία. Το 1919, επίσης, γεννιέται η Κοινωνία των Εθνών με κυρίαρχο το αίσθημα υψηλού ιδεαλισμού για την παγκόσμια ειρήνη. Την ίδια περίοδο η επικράτηση των Μπολσεβίκων στη Ρωσία προκαλεί ανησυχία για την επέκταση της επανάστασης και την ανατροπή των αστικών καθεστώτων.
- Το κόμμα του Χίτλερ στη Γερμανία, το 1928, παίρνει μόλις το 2,6% των ψήφων.
- Τον Οκτώβριο του 1929 καταρρέει το χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης. Η οικονομική κρίση γρήγορα μεταφέρεται στην Ευρώπη και μετατρέπεται σε κοινωνική, πολιτική και ιδεολογική. Η ανέχεια των αγροτών, η ανεργία των εργατών και η αύξηση του μονοπωλιακού κεφαλαίου δημιουργούν εκρηκτικές καταστάσεις. Η αστική τάξη προλεταριοποιείται. Τα μικροαστικά στρώματα, εξοντωμένα από την ανέχεια, υιοθετούν λύσεις εθνικιστικές που ρέπουν προς τον πολιτικό ολοκληρωτισμό, όπως αυτές του φασισμού και ναζισμού. Η δημοκρατία απειλείται.
- Το 1932 το κόμμα του Χίτλερ συγκεντρώνει το 44% των ψήφων και το 1933 ο ίδιος ορίζεται καγκελάριος με την υποστήριξη των στρατοκρατικών κύκλων και των κεφαλαιοκρατών. Το 1934 καταλύει τη δημοκρατία της Βαϊμάρης.
- Το 1933 καταρρέει η Κοινωνία των Εθνών και μαζί της η ιδέα της παγκόσμιας ειρηνικής συνύπαρξης.
- Σε όλη την Ευρώπη, εκτός από τις Αγγλία, Γαλλία, Τσεχοσλοβακία, τα αστικά δημοκρατικά πολιτεύματα καταρρέουν και παραχωρούν τη θέση τους σε δικτατορίες.

Ο φασισμός εχθρός της ειρήνης: ανάγνωση

Γ. Ναζιστική Γερμανία: Ένας λαός, ένα κράτος, ένας αρχηγός

Η χιτλερική Γερμανία δημιουργεί ένα είδος μυστικισμού γύρω από την εργασία, τη νεότητα και το εθνικό πεπρωμένο, ώστε οι άνθρωποι να μην σκέφτονται τίποτα άλλο. Μέσα επιβολής:

Πρόλογος στο *Ρινόκερο*: ανάγνωση

Η ναζιστική προπαγάνδα: ανάγνωση

Η διαπαιδαγώγηση των νέων: ανάγνωση

Δ. Τα στρατόπεδα

- Πριν ακόμα αρχίσει ο Β' παγκόσμιος πόλεμος, η ναζιστική ηγεσία δημιούργησε στρατόπεδα συγκέντρωσης και καταναγκαστικής εργασίας εντός των γερμανικών συνόρων, όπου συγκεντρώνονταν, αρχικά, οι πολιτικοί αντιφρονούντες, κυρίως κομμουνιστές και σοσιαλδημοκράτες. Πολύ γρήγορα, οποιοσδήποτε θεωρούνταν, σύμφωνα με τη ναζιστική ιδεολογία, εν δυνάμει εχθρός του καθεστώτος – Εβραίος, Αθίγγανος, Σλάβος, Μάρτυρας του Ιεχωβά, ομοφυλόφιλος, άτομο με αναπηρία - κινδύνευε με σύλληψη και εγκλεισμό. Κατά τη διάρκεια του πολέμου, οι Ναζί έσπευσαν να επεκτείνουν το δίκτυο των στρατοπέδων σε όλα τα κατεχόμενα εδάφη. Εκατομμύρια κρατούμενοι των στρατοπέδων συγκέντρωσης έχασαν τη ζωή τους λόγω κακομεταχείρισης, ασθενειών, ασιτίας και υπερβολικής εργασίας (ταυτόχρονα σχετικό απόσπασμα από τη ταινία «Νύχτα και Καταχνιά»).
- Μίκη Θεοδωράκη – Ιάκωβου Καμπανέλη, Ο Αντώνης
- Από το 1941 και μετά την πτώση του Ανατολικού Μετώπου οι Ναζιστές άρχισαν να δημιουργούν τα στρατόπεδα εξόντωσης ή θανάτου με μόνο σκοπό την μαζική δολοφονία των Εβραίων της Ευρώπης, μέσω της «Τελικής Λύσης». Αυτά τα στρατόπεδα εγκαταστάθηκαν στις κατεχόμενες Πολωνία και Λευκορωσία, στην περιοχή του «Γενικού Κυβερνείου». Περισσότεροι από τρία εκατομμύρια Εβραίοι επρόκειτο να βρουν το θάνατο στα στρατόπεδα εξόντωσης, κυρίως μέσω δηλητηριωδών αερίων στους "θαλάμους αερίων", αν και πολλοί κρατούμενοι σκοτώθηκαν σε ομαδικές εκτελέσεις και με άλλους τρόπους. Σ' αυτά τα στρατόπεδα θανάτου περιλαμβάνονται του Μπέλζεκ, του Σομπιμπόρ, της Τρεμπλίνκα και του Άουσβιτς-Μπίρκεναου (ταυτόχρονα σχετικό απόσπασμα από τη ταινία «Νύχτα και Καταχνιά»)

Μαρτυρία από τα στρατόπεδα: ανάγνωση

Ε. Αντί επιλόγου (μόλις πέφτουν οι τίτλοι)

Κείμενο του Χατζιδάκι:

Η ψηφιακή αφήγηση (πρόσβαση έχουν τα μέλη της κοινότητας του *Διαλόγου*):
http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=ehr8m-4tvYs

Η γιορτή έχει αναρτηθεί από τους μαθητές στο youtube:

<http://www.youtube.com/watch?v=2bTKMSw5LgE>

<http://www.youtube.com/watch?v=eTRCuLJxC-c>

Αξιολόγηση

Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η ιδιαιτερότητα του σεναρίου (άτυπη μορφή γραμματισμού, διαθεματικές προεκτάσεις) υπαγορεύει και μια άλλη λογική στο ζήτημα της αξιολόγησης. Σκοπός δεν είναι να αξιολογηθούν οι μαθητές, είτε ατομικά είτε ομαδικά, αλλά να ενθαρρυνθούν ώστε να συμμετάσχουν ενεργά σε μια περίπτωση επικοινωνίας, όπως αυτή της σχολικής εορτής, που τους αφορά. Υπό αυτήν τη λογική, αξιολογήθηκε θετικά η συμμετοχή των μαθητών στην όλη διαδικασία, από τη φάση της διερεύνησης μέχρι τη δημιουργία των τελικών προϊόντων, και προσμετρείται θετικά στην αξιολόγησή τους στο πλαίσιο των εμπλεκόμενων μαθημάτων (Γλώσσας, Λογοτεχνίας, Ιστορίας, Ερευνητικής Εργασίας, Πληροφορικής).

Οι εμπλεκόμενοι μαθητές είχαν την ευκαιρία να επεξεργαστούν και να επιλέξουν το υλικό, συζητώντας τα κριτήρια της εγκυρότητας και αξιοπιστίας των πηγών, της συνάφειας με το θέμα και της επάρκειάς τους. Να αξιολογούν, επιπλέον, το προϊόν (ψηφιακή αφήγηση) κατά τη διάρκεια της δημιουργίας του επιχειρώντας βελτιωτικές αλλαγές, αλλά και το τελικό αποτέλεσμα, την ποιότητα δηλαδή των επικοινωνιακών πόρων και τον τρόπο αλληλεπίδρασής τους. Να εκφέρουν, επίσης, λόγο για τις αναγνώσεις των συμμαθητών τους και τον τρόπο με τον οποίο αξιοποιούν τις εξωγλωσσικές και παραγλωσσικές παραμέτρους ως φορείς

νοηματοδότησης των κειμένων. Επειδή δεν είναι εξοικειωμένοι με την ετεροαξιολόγηση, τη βασιζόμενη σε συγκεκριμένα κριτήρια, αισθάνονται συχνά αμήχανοι να εκφέρουν κρίσεις για τους συμμαθητές τους αιτιολογώντας τις, από τον φόβο μήπως τους προσβάλουν. Τέτοιες όμως διαδικασίες που μετακινούνται από τη στενή λογική της εξέτασης-βαθμολόγησης και που αποτελούν προϊόν συλλογικής προσπάθειας δίνουν την ευκαιρία να συζητήσουμε για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα και να διαχειριστούμε τους φόβους της έκθεσης ενώπιον του κοινού και της συνεπαγόμενης κριτικής.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/-Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ομάδα Α': Ανασύσταση του ιστορικού-κοινωνικού πλαισίου

Αποστολή σας είναι να αναζητήσετε και να επεξεργαστείτε ιστορικές πηγές σχετικές κυρίως με τη δεύτερη μεσοπολεμική δεκαετία του 20ού αιώνα (1930-1940). Το υλικό σας θα αξιοποιηθεί στη γιορτή της 28ης Οκτωβρίου για τη δημιουργία, κυρίως, ψηφιακής αφήγησης για την εποχή, ώστε να σχηματίσουν οι συμμαθητές σας μια εικόνα για το ιστορικό πλαίσιο το οποίο εξέθρεψε την άνοδο του φασισμού-ναζισμού. Μέρος του υλικού σας μπορεί επίσης να αξιοποιηθεί για τη δημιουργία αφίσας και προγράμματος.

Το παραδοτέο σας είναι ψηφιακός φάκελος που θα περιλαμβάνει: α) αρχείο επεξεργαστή με τα γεγονότα ταξινομημένα στον άξονα του χρόνου και σε συνοπτική διατύπωση (μορφή διαγράμματος) και β) υποφάκελο με οπτικοακουστικό υλικό σε ψηφιακή μορφή. Εφόσον εντοπίσατε και έντυπες πηγές, μπορείτε να παραδώσετε και χαρτοφάκελο με τις πηγές αυτές.

Ομάδα Β': Ναζιστική Γερμανία

Αποστολή σας είναι να αναζητήσετε οπτικοακουστικό υλικό –ντοκιμαντέρ, ταινίες, ηχητικά ντοκουμέντα, μουσικά έργα, αφίσες, μαρτυρίες κλπ. σχετικά με την εδραίωση του ναζισμού στη μεσοπολεμική Γερμανία– το οποίο θα αξιοποιηθεί στη γιορτή της 28ης Οκτωβρίου για τη δημιουργία, κυρίως, μιας ψηφιακής αφήγησης για την εποχή, ώστε να σχηματίσουν οι συμμαθητές σας μια αδρή εικόνα για τις εκδηλώσεις του ναζισμού στη μεσοπολεμική Γερμανία. Μέρος του υλικού σας μπορεί επίσης να αξιοποιηθεί για τη δημιουργία αφίσας και προγράμματος.

Το παραδοτέο σας είναι ψηφιακός φάκελος με υλικό, οργανωμένο κατά προτίμηση σε θεματικούς άξονες-υποφακέλους. Προτείνονται οι ακόλουθοι: α)

ναζιστικές συγκεντρώσεις· β) ναζιστική προπαγάνδα· γ) διαπαιδαγώγηση των νέων· δ) διωγμοί εναντίον πληθυσμιακών ομάδων. Εφόσον εντοπίσατε και έντυπο υλικό, μπορείτε να παραδώσετε και χαρτοφάκελο με υλικό αυτό.

Ομάδα Γ': Τα στρατόπεδα

Αποστολή σας είναι να αναζητήσετε οπτικοακουστικό υλικό – ντοκιμαντέρ - ταινίες, ηχητικά ντοκουμέντα, μουσικά έργα, αφίσες, μαρτυρίες, άρθρα κλπ. σχετικά με τα στρατόπεδα εργασίας, συγκέντρωσης και εξόντωσης που λειτούργησαν από τους Ναζί πριν και κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου πολέμου, το οποίο θα αξιοποιηθεί στη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου για τη δημιουργία, κυρίως, μιας ψηφιακής αφήγησης για την εποχή, ώστε να σχηματίσουν οι συμμαθητές σας μια αδρή εικόνα για τον ρόλο των στρατοπέδων. Μέρος του υλικού σας μπορεί επίσης να αξιοποιηθεί για τη δημιουργία αφίσας και προγράμματος.

Το παραδοτέο σας είναι ψηφιακός φάκελος που θα περιλαμβάνει: α) αρχείο επεξεργαστή με συνοπτικές πληροφορίες για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και εξόντωσης και β) υποφάκελο με οπτικοακουστικό υλικό σε ψηφιακή μορφή. Εφόσον εντοπίσατε και έντυπες πηγές, μπορείτε να παραδώσετε και χαρτοφάκελο με τις πηγές αυτές.

Ομάδα Δ': Δημιουργούμε...

Αποστολή σας είναι, βάσει του υλικού που επεξεργάστηκαν οι άλλες ομάδες, να δημιουργήσετε: α) Μια ψηφιακή αφήγηση, αξιοποιώντας ειδικό λογισμικό (π.χ., movie maker) που θα πλαισιώσει τη σχολική γιορτή για την 28^η Οκτωβρίου, διαρθρώνοντας το υλικό σε τρεις ενότητες: 1) Το ιστορικό πλαίσιο του μεσοπολέμου στην Ευρώπη, 2) Ναζιστική Γερμανία, 3) Τα στρατόπεδα. Η αφήγηση αυτή μπορεί να περιλαμβάνει γραπτό κείμενο, εικόνες, βίντεο και ήχο (λ.χ. μουσική επένδυση)· β)

Μια αφίσα για τη γιορτή, η οποία θα ενημερώνει τους συμμαθητές σας για το περιεχόμενο της γιορτής· γ) Το πρόγραμμα της γιορτής.

Ομάδα Ε': Αναγνώσεις

Αποστολή σας είναι να συνεργαστείτε με την ομάδα των δημιουργών και να επιλέξετε τα κείμενα που θα αναγνώσετε επί σκηνής, προσέχοντας να «συνομιλούν» αυτά με την ψηφιακή αφήγηση, δηλαδή συντονίζοντας τον χρόνο της ανάγνωσης με τον χρόνο προβολής. Επιπλέον, ως αναγνώστες ενόπιον κοινού, θα πρέπει να φροντίσετε την ανάγνωσή σας ώστε να αναδείξει τα εν λόγω κείμενα, αξιοποιώντας δηλαδή τον επιτονισμό, την ένταση και τον χρωματισμό της φωνής, τις παύσεις, το βλέμμα, τις χειρονομίες και όλα όσα κρίνετε απαραίτητα για τη νοηματοδότηση του υπό ανάγνωση κειμένου.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Όπως ήδη αναφέραμε, το σενάριο μπορεί να λάβει ποικίλες εκδοχές και προεκτάσεις είτε στο πλαίσιο της ερευνητικής εργασίας με θέμα συναφές (φαινόμενα φασισμού και ναζισμού, στρατόπεδα φιλοξενίας, εργασίας, συγκέντρωσης και εξόντωσης, μέσα μαζικής ενημέρωσης και προπαγάνδα κλπ.) είτε στο πλαίσιο του γλωσσικού μαθήματος και ειδικότερα: α) του θεματικού κύκλου για τις προκαταλήψεις και τις ρατσιστικές συμπεριφορές, όπου οι μαθητές μπορούν να διερευνήσουν ποικίλες εκφάνσεις του φαινομένου, και β) της διδασκαλίας του πολιτικού λόγου, ως λόγου πειθούς και προπαγάνδας, είτε στο πλαίσιο της λογοτεχνίας, λ.χ., δημιουργία δικτύου αναγνώσεων με ανάλογο θεματικό άξονα, είτε, τέλος, στο πλαίσιο του μαθήματος της ιστορίας, λ.χ. επέκταση της έρευνας για την εγκαθίδρυση φασιστικών καθεστώτων σε όλη τη μεσοπολεμική Ευρώπη.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η συμμετοχή των μαθητών στην προετοιμασία της σχολικής εορτής, με ενεργό και όχι διεκπεραιωτικό ρόλο, είχε πολλαπλά οφέλη, γιατί τους μετακίνησε από τη λογική της αποστήθισης ή της ανάκλησης μιας συγκεκριμένης ύλης και τους ενέπλεξε σε εποικοδομιστικές διαδικασίες μάθησης, ενισχύοντας παράλληλα τους δεσμούς στο πλαίσιο της κοινότητας. Είχαν την ευκαιρία, μέσα από τη συνεργασία, να ερευνήσουν και να δημιουργήσουν το μαθησιακό υλικό, να το διαμοιραστούν, να εκφέρουν λόγο, προφορικό και γραπτό, να προβληματιστούν για τα ιστορικά φαινόμενα και να προσεγγίσουν με κριτικό βλέμμα την πραγματικότητα τότε και τώρα. Αξιοποιώντας την τεχνολογία ως μέσο πρακτικής γραμματισμού πειραματίστηκαν και προβληματίστηκαν για τις δυνατότητες και τους περιορισμούς της.

Όλοι οι εμπλεκόμενοι μαθητές επέδειξαν σοβαρότητα και ωριμότητα σε όλες της φάσεις της εργασίας. Βοήθησε σε αυτό η συμμετοχή τους στο μάθημα της ερευνητικής εργασίας και η ευτυχής συγκυρία να επεξεργάζονται οικείο θέμα,

συμμετοχή που ήταν αυτόβουλη και προϊόν περισσότερο ενεργοποίησης εσωτερικών κινήτρων μάθησης.

Μια ομάδα τριών μαθητών, που ανέλαβε το θεατρικό δρώμενο, αυτονομήθηκε από τις υπόλοιπες ομάδες και επέλεξε να ανεβάσει μια σύντομη θεατρική παράσταση («Ο Μουσολίνι υπνοβάτης») η οποία ήταν έξω από το πνεύμα της ψηφιακής αφήγησης και των σχετικών αναγνώσεων. Παρόλο που συζητήθηκε αρχικά η ιδέα το θεατρικό δρώμενο να έχει συνάφεια με το θέμα του ναζισμού, έγινε σεβαστή η επιθυμία των μαθητών, με το σκεπτικό ότι έδινε μια άλλη διάσταση στη γιορτή.

Ως προς τα ζητήματα του σχολικού χώρου και χρόνου, τέλος, υπήρξαν δυσκολίες σχετικά με τη διαχείρισή τους. Έπρεπε να βρεθούν διδακτικές ώρες, αίθουσες κατάλληλα εξοπλισμένες, διαθέσιμο εργαστήριο πληροφορικής. Εκτός από τις ώρες που διατέθηκαν για τη συνεργασία των ομάδων, χρειάστηκε να συντονίσουμε τον χρόνο μας και οι εμπλεκόμενοι καθηγητές, να εξασφαλίσουμε κοινό χρόνο ώστε να συζητήσουμε για τα προϊόντα της έρευνας των μαθητών, τον χρονισμό της γιορτής και της ψηφιακής αφήγησης, ποιες και πόσες διδακτικές ώρες θα διατεθούν και άλλα τέτοια ζητήματα. Η όλη διαδικασία έδειξε πόσο σημαντική είναι όχι μόνο η αρμονική συνεργασία των μαθητικών ομάδων, αλλά και των εκπαιδευτικών που εμπλέκονται σε διαθεματικής φύσεως δράσεις.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. Οι ΤΠΕ στο πλαίσιο μιας συνολικής θεώρησης των φιλολογικών σχολικών πρακτικών. Στο *Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης*. Τεύχος 3: κλάδος ΠΕ02, 32– 41. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ.

Κουτσογιάννης, Δ. 2010. Θεωρητικό πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας και αξιοποίηση των ΤΠΕ. Στο *Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης*, Τεύχος 3: κλάδος ΠΕ02. 2^η έκδοση. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. ΤΠΕ και γλωσσική διδασκαλία. Οι τρεις αλληλένδετοι κύκλοι. Στο *Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: Γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Mayer, R.E. 1992. *Thinking problem solving cognition*. U.S.A.: W.H. Freeman and Company.

Nagel, N.G. 1996. *Learning Through Real-World Problem Solving. The power of Integrative Teaching*. U.S.A.: Corwin Press.

Νέζη, Μ., Π. Σεφερλή & Ε. Τσένογλου. 2009. Για μια συντροφιά ανάμεσά μας: Η αξιοποίηση του Διαδικτύου (Web2.0) σε άτυπες μορφές γραμματισμού. Σχεδιασμός δικτύου αναγνώσεων σε περιβάλλον wiki». Στο *Πρακτικά του 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ με θέμα Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη*, Σύρος, 8-10/05/2009.

Παπανικολάου, Κ., Τσαγκάνου, Γ., & Μ. Γρηγοριάδου. 2002. Αξιοποιώντας το διαδίκτυο και το λογισμικό γενικής χρήσης ως διδακτικά μαθησιακά εργαλεία. Στο *Νοητικά εργαλεία και Πληροφοριακά Μέσα: Παιδαγωγική Αξιοποίηση της Σύγχρονης Τεχνολογίας για τη Μετεξέλιξη της Εκπαιδευτικής Πρακτικής*, επιμ. Χ. Κυνηγός & Ευ. Δημαράκη, 119-160. Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη.

Pretz, J. E., A. J. Naples, & R. J. Sternberg. 2003. Recognizing, defining, and representing problems. Στο *The psychology of problem solving*, επιμ. J. E. Davidson & R. J. Sternberg, 3-30. Cambridge University.